

Riktlinje - ekonomiskt bistånd

Reglemente

Kommunala beslut som utöver kommunallag och andra författningar styr och reglerar kommunala verksamheter. Innefattar Nämndreglementen, Delegeringsordningar, Bolagsordningar, Ägardirektiv, Föreskrifter, Kommunala taxor och avgifter.

Policy

Anger principer och värdegrundsbaserat förhållningssätt och tjänar som vägledning inom det aktuella området.

Plan

Beskriver strategier för arbetet med utvecklingen av Värnamo som kommun, och utvecklingsarbete inom kommunens organisation.

Åtgärdsplan

Anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Riktlinje

Beskriver hur förvaltning bedriver den befintliga verksamheten, eller ett visst område, så att den bedrivs effektivt och med god kvalitet.

Fastställd av: Enhetschef, ekonomiskt bistånd

Dokumentet gäller från: 2019-07-01

Reviderat: 2022-06-13, 2023-02-27, 2023-05-25, 2023-12-05, 2024-05-14

Dokumentet gäller för: Medborgarförvaltningen

Dokumentansvarig: Gruppledare, ekonomiskt bistånd

Innehåll

Bakgrund	9
Syfte	9
Organisation och ansvar	9
Tillämpning	9
Ansvarig	9
Uppföljning	9
Utgångspunkter i Socialtjänstlagen (SoL) (2001:453)	10
Socialtjänstens mål	10
Hänsyn till barnens bästa	10
Rätten till bistånd.....	10
Lagstiftarnas uppdrag till socialtjänsten	10
Barnrättsperspektiv	10
Barnkonventionen	10
Att avgöra vad som är barnets bästa	11
Tolk	12
Dokumentation	12
Boende.....	12
El- och hyresskulder samt vräkningar	12
Umgänge.....	12
Fritid	12
Hälsa	13
Rekreationsresor	13
Jämställdhetsperspektivet	13
Jämställd utbetalning	13
Prövning av rätten till bistånd	14
Likabehandling	14
Grundläggande krav	14
Arbetslinjen.....	14
Arbetslös.....	14
Arbetsförmåga vid sjukdom.....	15
Personer med sociala problem	15
Kan behovet tillgodoses genom egna tillgångar	16
Tillgodoses genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar	16
Inkomster som i sin helhet reducerar ekonomiskt biståndet.....	16
Inkomster som delvis reducerar ekonomiskt biståndet.....	17
Inkomster som i regel inte reducerar ekonomiskt bistånd	17
Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund.....	18

Lätt realiserbara tillgångar	18
Skäligt rådrom för vissa lätt realiserbara tillgångar.....	18
Andra realiserbara tillgångar	18
Bilnehav	18
Boende som har ett ekonomiskt värde	19
Barns och skolungdomars tillgångar och inkomster av kapital.....	19
Barns och skolungdomars inkomster av arbete	19
Fritidshus	20
Genom nedsättning av kommunala avgifter och Kronofogdes förbehållsbelopp	20
Försörjningsstöd	20
Riksnormen/Normberäkning	21
Särskilda skäl att beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå.....	21
Särskilda skäl att beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en lägre nivå.....	22
Skäliga kostnader utöver riksnorm.....	22
Boendekostnader	22
Boendekostnad vid kort respektive långvarigt biståndsbehov.....	22
Skäligt rådrom för boendekostnad i hyresrätt.....	23
Skäligt rådrom för försäljning av fastighet och bostadsrätt.....	23
Särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde	23
Byte till dyrare bostad	23
Boendekostnad under fängelsevistelse.....	24
Boendekostnad under placering på behandlingshem samt institutionsplacering	24
Boendeformer	24
Hyreslägenhet	24
Lägenhet hyrs i andra hand.....	24
Inneboende.....	25
Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.....	25
Delad bostad	25
Bostadsrätt	25
Egen fastighet.....	25
Andra boendeformer.....	26
A-kassa och fackföreningsavgift	26
Arbetsresor/resor	26
För personer boende utanför Värnamo tätort.....	26
Resor utifrån en planering	26
Resor till anställningsintervju	26
Arbetsresor	26
Hemförsäkring.....	27
Hyresgästförening.....	27

Uppvärmning och hushållsel	27
Reducerat försörjningsstöd	28
Tillfälligt nödläge/akut nödsituation.....	28
Umgångeskostnader och växelvis boende.....	29
Bistånd till livsföring i övrigt	29
Skälig levnadsnivå	29
Kort- och långvarigt biståndsbehov	30
Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter	31
Barnomsorgsavgift – förskola, fritidshem	31
Begravningskostnader inklusive gravsten.....	31
Flyttkostnader.....	32
Glasögon.....	33
Läsglasögon	33
Hemutrustning.....	33
Dator/Smartphone	34
Hemutrustning, begränsad	34
Hemutrustning vid bosättning/hel grundutrustning	34
Hemutrustning, komplettering.....	34
Hemutrustning för ungdom.....	34
Diskmaskin	35
Tvättmaskin	35
Internet/bredbandsavgift	35
Juridiska kostnader	35
Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	36
Klädutrustning inför eller under institutionsvistelse.....	36
Behov av särskilda kläder eller skor	36
Läkarvård/medicin/hjälpmedel	36
Magasineringskostnad	36
Resor.....	37
Färdtjänst.....	37
Resa till begravning/anhörigs sjukdom.....	37
Sjukresa.....	37
Umgångesresor	37
Utlandsresa till begravning	37
Återföreningsresor	38
Återvandningsresor	38
Sjukhusvård	38
Skulder	38
Spädbarnsutrustning	39

Studentfirande.....	39
Tandvård	39
Regionens tandvårdsstöd.....	40
Särskilda grupper	40
Egna företagare	40
Makar, registrerade partner och sambor.....	40
Gifta, men inte sammanboende	41
Personer med hushållsgemenskap.....	41
Personer som sagt upp sig/arbetslösa som blir avstängda och förlorar ersättning.....	41
Studerande.....	42
Barn/Ungdom	42
Genom studiestödsformer fr.o.m. andra kalenderhalvåret studerande fyller 20 år	42
Avbruten gymnasieutbildning	42
Ensamkommande med uppehållstillstånd	42
Förlängt uppehållstillstånd för att slutföra studier	42
Vuxenstuderande	43
Barn som fyllt 18 år	43
Boende – Ungdomar	44
Bistånd till barn och skolungdomar.....	44
EU/EES-medborgare	44
Uppehållsrätt	45
Ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare med uppehållsrätt	45
Ekonomiskt icke-aktiva EU/EES-medborgare som saknar uppehållsrätt.....	45
Famijemedlemmar till EU/EES-medborgare.....	45
Bedöma uppehållsrätt.....	45
Kriterierna för uppehållsrätt bedöms vara uppfyllda	46
EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt:	46
Permanent uppehållsrätt	46
Brittiska medborgare	46
Utländska medborgare.....	47
Utländska medborgare utan uppehållstillstånd.....	47
Utländska medborgare med uppehållstillstånd.....	47
Kostnader för att söka nytt eller förlänga uppehållstillstånd	47
Kostnader för svenskt medborgarskap.....	47
Vilka kan omfattas enligt lagen om etableringsinsatser	47
Omfattas enligt lagen om etableringsinsatser och ansöker om ekonomiskt bistånd	48
Väntan på etableringsersättning ("glappet")	48
Avbrutit etableringsprogrammet – förlorat etableringsersättning.....	48
Sjuk eller föräldraledig på heltid	48

Extra arbete	48
Bostadslöshet	48
Asylsökande	48
Asylsökande barn i vissa fall	49
Nordiska medborgare.....	49
Personer 65 år och äldre.....	49
Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands	49
Personer inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	50
Eventuella ersättningar från FK och pensionsmyndigheten	50
Kostnader under häktningstid, kriminalvårdsanstalt eller rättspsykiatrisk undersökning.....	50
Hyreskostnad och magasinering	51
Ekonomiskt bistånd under rättspsykiatrisk vård	51
Avslutningen av straffpåföljd inom Kriminalvården.....	51
Kontraktsvård	51
Samhällstjänst	52
Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja	52
Personer med nedsatt arbetsförmåga av sociala skäl	52
Utredning sociala skäl	52
Personer med missbruksproblem.....	53
Personer med psykisk ohälsa.....	53
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten.....	53
Sökande med fria yrken	53
Våld i nära relationer (V.I.N.R)	54
Hedersrelaterat våld.....	54
Barn som bevittnar våld – skyldighet att göra orosanmälan	55
Utredning om misstänkt bedrägeri	55
Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet (2008:206)	55
Återkrav och återsökning	56
Återsökning	56
Återkrav enligt socialtjänstlagen.....	56
Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL	57
Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen	57
Återbetalning av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § och 4 kap. 2 § SoL.....	58
Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen	58
Kraveftergift.....	58
Bilaga 1 – Lagstiftning	59
Bilaga 2	60
Bredband.....	60
Boendekostnad inkl. uppvärmning	60

Glasögon.....	60
Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.	60
Resor/Arbetsresor	61
Resor.....	61
Bilaga 3 – Hemutrustning	62

Bakgrund

Dokumentet *Riktlinjer för ekonomiskt bistånd* är ett stöd för myndighetshandläggningen. Lagen är överordnad riktlinjerna. En individuell behovsprövning ska alltid göras i enlighet med gällande lagstiftning och med riktlinjerna som stöd.

Syfte

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i Värnamo kommun när det gäller såväl bidragsnivå som förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd samt insatser för sökandes väg till egen försörjning. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning till socialsekreterare i bedömningen av skälig levnadsnivå samt stödja rättssäkerheten för den enskilde genom att handläggningen av ekonomiskt bistånd blir mer enhetlig.

Organisation och ansvar

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär inte inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Medborgarnämnden har det politiska ansvaret för Medborgarförvaltningen. Sektion Ekonomiskt bistånd ansvarar för myndighetsutövning gällande ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd.

Tillämpning

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

Ärenden där det finns oklarheter eller tveksamheter avseende bedömning för beslut ska socialsekreteraren på eget initiativ samråda med gruppledare.

Beslutsrätt i ärenden om ekonomiskt bistånd stadgas i Medborgarnämnden delegationsordning.

Ytterligare vägledning finns att tillgå i Socialstyrelsen (2021). Ekonomiskt bistånd – handbok för socialtjänsten.

Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar som kan sökas via rättsdatabasen infosoc.

Ansvarig

Sektionschef, gruppledare och samordnare.

Uppföljning

Uppföljning sker en gång per år och revideras vid behov.

Utgångspunkter i Socialtjänstlagen (SoL) (2001:453)

Socialtjänstens mål

1 kap.1 §

”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor, aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet”.

Hänsyn till barnens bästa

1 kap. 2 §

”När åtgärder rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Med barn avses varje människa under 18 år”, vilket svarar mot artikel 1 och 3 i FN:s barnkonvention.

Rätten till bistånd

4 kap. 1§ SoL

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätten till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv”. (2016:654).

Lagstiftarnas uppdrag till socialtjänsten

Det finns ett dubbelt uppdrag för socialtjänstens arbete med ekonomiskt bistånd:

1. Huvuduppgiften är att stödja den enskilde så att han eller hon kan klara sig utan ekonomiskt bistånd – hjälp till självförsörjning
2. I väntan på att detta blir möjligt har den enskilde under vissa förutsättningar och efter individuell behovsprövning rätt till ekonomiskt bistånd - hjälp till försörjning (Socialstyrelsen 2021. Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten ss 22–23)

Barnrättsperspektiv

Barnkonventionen

De rättigheter som barn har enligt barnkonventionen är en del av de mänskliga rättigheter vilka under lång tid fastställts genom olika

internationella överenskommelser. Syftet med konventionen är att stärka barnets rättigheter genom att tydliggöra att barn är rättighetsbärare. Artiklarna 1–42 i barnkonventionen gäller som svensk lag. Det innebär bl.a. ett förtydligande av att alla som tillämpar bestämmelser i svenska lagar ska tolka dessa i förhållande till barnkonventionen.

Barnkonventionen definierar vilka rättigheter som alla barn har. Dessa rättigheter gäller alla upp till 18 år som bor eller vistas i landet. Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer som är styrande för tolkningen av övriga artiklar, som dessutom har en egen självständig betydelse. Dessa är:

- Förbud mot diskriminering (artikel 2)
- Barnets bästa (artikel 3)
- Barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- Barnets rätt att uttrycka sina åsikter (artikel 12).

Utöver grundprinciperna finns det också andra artiklar i konventionen som har betydelse när det gäller barn som lever i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd t.ex. artikel 26 och 27. Artiklarna handlar om att varje barn har rätt att åtnjuta social trygghet samt den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. Men konventionsstaterna ska bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostad. I Sverige uppfylls detta ansvar bl.a. genom kommunens skyldighet att under vissa förutsättningar ge enskilda ekonomiskt bistånd. (Socialstyrelsen 2021. Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten ss 40–41)

Att avgöra vad som är barnets bästa

Barnens situation ska uppmärksammas när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten i en utredning om ekonomiskt bistånd är föräldrarnas ekonomiska situation och möjlighet till självförsörjning. I de fall barn berörs ska socialsekreteraren se på situationen ur både de vuxnas och barnens perspektiv samt även säkerställa dessa barns rättigheter enligt barnkonventionen.

För att avgöra vad som är bäst för ett enskilt barn behöver socialsekreteraren uppmärksamma och synliggöra barnets situation och behov, hemmavarande barn som umgängesbarn. ” Handläggaren behöver ta reda på hur barnets boendesituation ser ut, kontakten med en eventuell umgängesförälder eller om barnet har några särskilda behov, och utifrån detta analysera vilka följder som ett visst beslut kan få för barnet. Vad innebär det t.ex. att ett barn måste flytta från sin invanda miljö eller att barnet genom ett beslut skulle få begränsade möjligheter att behålla en nära och god kontakt med båda sina föräldrar? Ett sätt att få en bild av familjens och barnets situation i förhållande till den ekonomiska situationen kan vara att göra ett hembesök. Barnets bästa är inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas, men när barnets intresse vägs mot andra intressen ska barnets intresse väga tungt” (Socialstyrelsen 2021. Ekonomiskt bistånd - handbok för socialtjänsten s 44).

Beslut inom ekonomiskt bistånd kan beröra barn direkt eller indirekt. I ärenden där det finns barn skall konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas och det ska dokumenteras. Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

Se vidare i Socialstyrelsen 2021. Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten, kapitel 5 *Viktiga perspektiv*, avsnitt 5.1.3 *Att avgöra vad som är barnets bästa*.

Barnfamiljer som under en längre tid uppburit försörjningsstöd löper en större risk för utsatthet och utanförskap. Att leva på låg ekonomisk nivå under en lång tid kan vara påfrestande i flera avseenden. Individuell behovsbedömning skall göras angående rätten till försörjningsstöd och särskild hänsyn skall tas till vad barnets bästa kräver i sådana fall där barn kan anses vara mer utsatta än vad som anses vara normalt för andra barn. (SOU 1999:97 s 241).

Tolk

Tolk skall alltid användas vid kontakt med personer som inte talar svenska, barn/ungdomar eller andra anhöriga/vänner ska inte tolka.

Dokumentation

I varje ärende som avser beslut som bedöms kunna få konsekvenser för ett barn ska övervägande dokumenteras. Medborgarnämnden ska dokumentera barnets situation, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet.

Boende

Enligt socialtjänstlagen skall varje barn tillförsäkras en trygg och säker uppväxtmiljö. Detta innebär att varje barn skall ha ett boende som är anpassat för dennes behov.

I vissa särskilda fall kan medborgarnämnden komma att ge 4 månaders rådrum för att en familj skall försöka hitta billigare boende. Vid bedömningen av vad som är skälig boendekostnad, bör enligt Socialstyrelsens allmänna råd om försörjningsstöd, hänsyn tas till barns behov av utrymme, även hos umgängesföräldern. Medborgarnämnden bör inte tvinga fram ett byte av bostad som kan innebära risk för negativa sociala konsekvenser för barnet.

El- och hyresskulder samt vräkningar

El- och hyresskulder samt vräkningar är något som berör barnen och där medborgarnämnden måste beakta hur detta påverkar barnens livssituation.

Umgänge

Varje barn har lagstadgad rätt till kontakt med båda sina föräldrar, oavsett ekonomiska förutsättningar. Medborgarnämnden skall verka för och uppmuntra till att umgänge skall kunna ske.

Fritid

Barn bör ges förutsättningar för att kunna delta i organiserade fritidsaktiviteter. Det kan finnas skäl till att beräkna kostnaden till en högre nivå än riksnormen, exempelvis vid långvarigt

försörjningsstödsberoende. En helhetsbedömning av barnets situation och behov bör ske.

Hälsa

Barns hälsa bör uppmärksammas. Ekonomiskt bistånd för merkostnader som inte täcks av socialförsäkringssystemen kan vara aktuellt för barn med olika funktionshinder. Det kan till exempel handla om speciella krav på bostad, bil, kläder, skor, mat, lek- och fritidshjälpmiddel samt särskild träning och behandling. I första hand skall dock familjen hänvisas till socialförsäkringssystemet.

Rekreationsresor

Vid långvariga behov påverkas familjen av att under lång tid ha avstått från allt som inte är direkt nödvändigt, vilket kan påverka barn negativt och leda till en känsla av utanförskap. Genom att ha ett tydligt barnperspektiv uppmärksammas behov som barn har av att göra det som de flesta barn kan göra, till exempel lägeraktiviteter, skolresor samt kortare semesterresor.

Jämställdhetsperspektivet

Att ha ett jämställdhetsperspektiv i arbetet med ekonomiskt bistånd innebär att uppmärksamma hur kvinnors och mäns förutsättningar ser ut att nå egen försörjning. De som ansöker om ekonomiskt bistånd ska bli bemötta och bedömda på lika villkor och det stöd och insatser som erbjuds ska vara utformade utifrån individens behov, oavsett kön.

Viktigt är att uppmärksamma att kvinnor och män som grupper kan ha delvis olika behov av insatser och att man inte tillämpar könsstereotyper som blir konserverande och hinder för att se individens behov oavsett kön.

Att använda standardiserade frågor som ställs till alla oavsett kön i de ärenden där frågorna är motiverade är ett sätt att försäkra sig om att kvinnor och män bemöts på likvärdigt sätt och att utredningarna blir likvärdiga (kunskapsguiden.se)

Medborgarnämnden ekonomiskt bistånd använder MIX som består av två integrerade delar, Instrument X och MI. Instrument X är ett kartläggnings- och bedömningsinstrument för att inventera behov. MI, motiverande samtal, är en samtalsmetod där målet är att tydliggöra och locka fram personens egna tankar kring motivation och förändring.

Jämställd utbetalning

Den 28 oktober 2021 beslutade Värnamo kommunfullmäktige att utbetalning av ekonomiskt bistånd skall delas lika mellan de ansvariga vuxna i hushållet. Huvudregel är att utbetalning av det månatliga ekonomiska biståndet ska delas lika mellan de ansvariga i hushållet. Sökande kan inte välja att få hela utbetalningen till ett bankkonto. Det innebär att båda i hushållet måste ha ett bankkonto som är anslutet till SUS (Swedbanks utbetalningssystem).

Prövning av rätten till bistånd

Ekonomiskt bistånd kan beviljas efter en individuell behovsprövning. Det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp och i första hand har sökande ett eget ansvar att tillgodose sina behov. Det ekonomiska biståndet utgår efter en individuell behovsprövning och är ett komplement till den egna inkomsten.

Likabehandling

Likabehandlingsperspektivet ska ligga till grund vid varje bedömning av bistånd och en målmedveten strävan att motverka all särbehandling. Vid bedömning av rätten till bistånd och av vad som behövs för att den sökande ska klara sin egen försörjning ska den enskilde erbjudas likvärdig bedömning och likvärdiga insatser utifrån dennes behov och förutsättningar.

Likabehandlingsperspektiv ska aktivt motverka diskriminering på grund av:

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- ålder

Grundläggande krav

Försörjningsstödet är inte villkorslöst. Den enskilde har alltid ett förstahandsansvar att efter förmåga göra vad hen kan för att försörja sig själv.

Arbetslinjen

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Verksamhetens främsta uppgift är att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Arbetslös

Huvudprinciper är att hen ska vara inskriven på arbetsförmedlingen, stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, vara aktivt arbetssökande och är villig att ta erbjudet lämpligt arbete. I första hand heltidsarbete men den enskilde måste söka och ta varje lämpligt arbete, även deltid. Arbetar hen deltid kan Medborgarnämnden kräva att hen tar ett heltidsarbete om möjligheten finns. Den enskilde kan inte avstå från att arbeta heltid och kompensera inkomstbortfall med ekonomiskt bistånd. I kravet ingår att hen deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, till exempel arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder. Även grundutbildning i svenska och s.k. arbetssökarverksamheter bör räknas hit.

För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd bör den enskilde vara aktivt arbetssökande redan en månad före det första besöket då hen har ett eget ansvar för sin försörjning (KamR 2000-6529).

Den sökande kan, för att vara berättigad till försörjningsstöd krävas att delta i av nämnden anvisad kompetenshöjande verksamhet med syfte att stärka den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Samråd måste ske med Arbetsförmedlingen innan anvisning för att få klarhet i att Arbetsförmedlingen inte tänker göra ytterligare insatser (4 kap 4 § SoL).

Kraven kan inte ställas på alla sökande i alla situationer utan det ska ske en individuell bedömning av personens behov och förmåga. Bedömningen ska även ske utifrån en helhetssyn på personens och hushållets situation.

Arbetsförmåga vid sjukdom

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas, ska den sökande ha ett aktuellt läkarutlåtande/läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetsinriktad rehabilitering helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan.

Försäkringskassan måste alltid pröva rätten till sjukpenning vilket innebär att krav ska ställas på den enskilde att ansöka om sjukpenning även om det förefaller sannolikt att personen saknar sjukpenninggrundande inkomst.

Det är Försäkringskassan som har ansvar för samordning av arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser för personer som saknar arbetsgivare eller som saknar sjukpenninggrundande inkomst, SGI (sjukdomsgrundad inkomst). Ansvaret för samordning av medicinsk rehabilitering ligger hos hälso- och sjukvården (Socialstyrelsen 2021. Ekonomiskt bistånd-Handbok för socialtjänsten s 73). Socialtjänstens ansvar i sådan samverkan är social rehabilitering.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska sökande motiveras till att medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska stå till arbetsmarknadens förfogande i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Om sjukskrivande läkare bedömer att en person inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid, ska ansökan om stadigvarande sjukersättning göras. För personer till och med 29 år görs ansökan om aktivitetsersättning.

Personer med sociala problem

Kraven på den enskilde kan inte drivas hur långt som helst. För personer som har sociala problem, till exempel missbruksproblematik, är rättspraxis tydlig. De ska i första hand erbjudas hjälp för sina sociala problem och socialtjänsten ska tillsammans med dem planera för hur de på lång sikt ska kunna nå självförsörjning. Socialtjänstlagen ger inget utrymme för att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd om den enskilde inte accepterar behandling eller vissa insatser (RÅ 2009 ref 103).

Kan behovet tillgodoses genom egna tillgångar

Ekonomisk utredning ska ske för att utreda om sökande kan tillgodose behovet med egna tillgångar eller har rätt till ekonomiskt bistånd. Viktigt att göra en helhetsbedömning och bland annat ta hänsyn till om hjälpbehovet bedöms bli kort- eller långvarigt, vad som kan anses skäligt samt vilka konsekvenser det kan få om sökande inte beviljas det sökta biståndet.

Tillgodoses genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar

Innan en person har rätt till ekonomiskt bistånd är hen i regel skyldig att söka andra former av bidrag som finns, som bostadsbidrag, studiehjälp och a-kasseersättning (prop. 2000/01:80 s. 94).

Om den enskilde genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar helt eller delvis kan tillgodose sitt behov, bör nämnden hänvisa till att ansöka om dessa. En biståndssökande kan alltså inte avstå från till exempel bostadsbidrag, aktivitetsstöd eller underhållsstöd för att i stället få högre ekonomiskt bistånd.

Inkomster som i sin helhet reducerar ekonomiskt biståndet

- Aktivitetsstöd
- Arbetslöshetsersättning/Ersättning från alfa-kassan
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto.
- Etableringsersättning inklusive bostadsersättning
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring), AFA-försäkring (vid sjukskrivning) eller STP/ITP (särskild tilläggs pension/övriga avtalspensioner).
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för "sveda och värk"
- Försäkringsersättning som kompenserar för förlorad arbetsinkomst
- Habiliteringsersättning ("flitpeng")
- Hemvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende
- Lön eller sjuklön från arbete
- Närståendepenning
- Omvårdnadsbidrag
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring, observera att om skatteåterbäringen tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten räknas den inte som inkomst.
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel, studiestöd
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Äldreförsörjningsstöd

- Insättningar på bankkonto
Generellt gäller att alla inkomster som en individ har (gäller även swish, lån och bidrag från det privata nätverket) medräknas som inkomst.

Inkomster som delvis reducerar ekonomiskt biståndet

- Familjehemsersättning
Vid beräkning av familjens behov ska det placerade barnet inte tas med i normberäkningen. Omkostnadsersättningen räknas inte som inkomst. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av bistånd. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningssätt som för familjehem.
- Stipendier eller fondmedel
Som är villkorade eller riktade för ett visst ändamål ska inte generellt räknas som inkomst de ska i stället användas till det ändamål till vilket de är beviljade. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera ekonomiskt bistånd får göras från fall till fall (KamR 2007-112)
- Ersättning för merkostnader till följd av funktionsnedsättning är det viktigt att utreda vilka kostnader ersättningen avser, eftersom dessa kostnader därmed inte ska täckas av ekonomiskt bistånd.

Inkomster som i regel inte reducerar ekonomiskt bistånd

Det finns även inkomster som i regel inte reducerar biståndet. Utöver följande exempel kan det även finnas andra inkomster som inte reducerar biståndet, individuell bedömning sker från fall till fall:

- Extra tillägg till studiebidrag för gymnasiestuderande ungdomar
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning till exempel från kyrkliga samfund, Majblomman eller kommunen
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Försäkringsersättningar som den enskilde får för att kompensera ekonomiska förluster och som inte utgör ersättning för inkomstförlust, exempelvis kompensation för tillhörigheter som hen förlorat vid inbrott.
Dock bör som regel räkna med försäkringsersättningar och skadestånd som kompenserar den enskilde för förlust av egendom som kunnat tillgodose hushållets behov genom att avyttras. Omständigheterna i det enskilda fallet bör bli avgörande på samma sätt som om den enskilde hade haft kvar egendomen.
- pensionsförsäkringar som inte kan återköpas
- bankmedel som inte går att ta ut på grund av villkor i ett gåvobrev eller testamente
- fast egendom som inte kan överlätas
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund

Om en sökande uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.

Se vidare i Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 10 *Försörjningsstöd*, avsnitt 10.13.2

Jobbstimulans – särskild beräkningsregel och Socialstyrelsens meddelandeblad nr 7/2013 *Ändringar i socialtjänstlagen den 1 juli 2013 som gäller ekonomiskt bistånd*.

Lätt realiserbara tillgångar

Medborgarnämnden ska beakta till exempel kontanter, bankmedel, aktier, fonder, obligationer och andra värdepapper som sökande förfogar över och lätt kan realiseras. Dessa tillgångar ska användas för den enskilde försörjning innan hen har rätt till bistånd.

Andra lätt realiserbara tillgångar som exempelvis bilar, båtar, motorcyklar, snöskotrar, husvagnar bör påverka rätten till ekonomiskt bistånd. Dock ska en individuell bedömning ske. Om försäljning blir aktuell, bör den enskilde få skälig tid på sig att avyttra realiserbara tillgångar se avsnitten, *Skäligt rådrum för vissa lätt realiserbara tillgångar* och *Bilinhav*.

Socialstyrelsen har inte tagit ställning till vilket värde en bil kan få ha utan att räknas som en realiserbar tillgång. För Medborgarnämndens generella bedömning se avsnitt, *Bilinhav*.

Skäligt rådrum för vissa lätt realiserbara tillgångar

En månads rådrum ges för att avyttra lätt realiserbara tillgångar som sökande förfogar över och som bedöms påverka rätten till ekonomiskt bistånd. Tillgångarna kan exempelvis vara bilar, båtar, motorcyklar, snöskotrar, husvagnar. Beslut om rådrum för försäljning meddelas skriftligt med besvärshänvisning. Underlag från försäljningen ska lämnas och en bedömning görs om försäljningssumman är skälig. Se avsnitt, *Bilinhav*

Andra realiserbara tillgångar

Om behovet av ekonomiskt bistånd bedöms överstiga tre sammanhängande månader eller om det finns andra särskilda skäl, bör även möjligheten att realisera andra tillgångar påverka bedömningen av rätten till bistånd. Det kan till exempel vara att sälja värdefull konst och antikviteter som inte kan räknas till kategorin bruksföremål. En tillgång bör dock endast påverka rätten till bistånd, om den har ett betydande värde och om överskottet vid en försäljning motiverar åtgärden.

Bilinhav

Medborgarnämnden har gjort en generell bedömning att godta ett bilinhav/hushåll om bilens värde ej överstiger ett halvt basbelopp. Vid en nyansökan ska sökande haft bilinhavet sedan tidigare och inte köpt bil i nära anslutande av nyansökan.

Om den enskilde på grund av funktionsnedsättning har en specialanpassad bil, bör denna, oavsett värde, inte räknas som en tillgång.

Boende som har ett ekonomiskt värde

En fastighet eller bostadsrätt bör betraktas som realiserbar tillgång om en försäljning bedöms kunna ge ett intäktsöverskott som motiverar åtgärden och det finns möjlighet att ordna annat boende. Även om ett överskott talar för en försäljning kan en sådan vara olämplig av andra skäl se avsnitt, *Boendekostnad vid kort respektive långvarigt bistånd*.

Är bostaden att räkna som en tillgång och ett hinder för rätt till bistånd ska utredningen visa en individuell bedömning där hänsyn tagits till de sociala konsekvenserna som kan uppstå och då framför allt för familjer med barn se kapitel, *Barnrättsperspektivet* avsnitt, *Boende*.

Är det svårt att sälja bostaden, på grund av omständigheter som den sökande inte kan råda över, ska det vägas in i helhetsbedömningen (prop. 1996/97:124 s. 83). En förutsättning för att den biståndssökande ska kunna sälja sin bostad är också att hen kan få en annan bostad. Om försäljningen blir aktuell, bör den enskilde få skälig tid på sig att sälja fastigheten eller bostadsrätten se avsnitt, *Skäligt rådrum för försäljning av fastighet och bostadsrätt*.

Hur innehav av en fastighet eller en bostadsrätt bör behandlas under rådrumstid framgår i kapitel, *Boendeformer* avsnitten, *Egen fastighet* samt *Bostadsrätt*.

Barns och skolungdomars tillgångar och inkomster av kapital

Barn är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar. Däremot kan förekomsten av tillgångar hos ett barn beaktas när det gäller barnets del av försörjningsstödet eller en ansökan om ekonomiskt bistånd som avser barnet. Alltid en individuell bedömning i det enskilda fallet (prop. 2000/01:80 Ny socialtjänstlag m.m. s. 95).

Nämnden bör kunna räkna av ett barns eller en skolungdoms tillgångar eller inkomster av kapital mot barnets del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden. Barn bör dock kunna ha sparade medel upp till 15 procent av basbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet.

Har barnet tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga bör det inte påverka föräldrars rätt till bistånd för barnet. Till exempel bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, och överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Se vidare Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 12 *Prövning av rätten till bistånd*, avsnitt 12.5.4 *Barn och skolungdomars tillgångar och inkomst av kapital*.

Barns och skolungdomars inkomster av arbete

Hemmavarande barn och skolungdomar kan ha inkomster upp till ett prisbasbelopp utan att de beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd. Inkomster över ett prisbasbelopp får räknas av på samma sätt som vid inkomster av kapital och tillgångar, se avsnitt *Barns och skolungdomars tillgångar och inkomster av kapital*.

Skolungdomar som fyller 20 år och fortsatt är studerande, se avsnittet *Genom studiestödsformer fr.o.m. andra kalenderhalvåret då den studerande fyller 20 år*.

Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fritidshus, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fritidshuset. Fritidshus ska omgående lämnas till mäklare för försäljning.

Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning. När det finns ett skrivet förbehåll ska personen lämna en kopia på förbehållet. Förbehållet ska vara daterat från den period förbehållet började gälla.

Genom nedsättning av kommunala avgifter och Kronofogdes förbehållsbelopp

Om sökande har till exempel förbehållsbelopp vid utmätning eller avgifter för sociala tjänster, barnomsorg bör det klarläggas tillsammans med sökande att avgifterna är korrekta i förhållande till sökandes ekonomi.

Har sökande utmätning av någon form av inkomst ska normalfallen inte beviljas ekonomiskt bistånd eftersom förbehållsbeloppet minst ska motsvara skälig levnadsnivå. Bestämmelser i 7 kap. 5 § utskökningsbalken (UB), hindrar att en så stor del av en persons inkomst utmäts att personen därefter saknar nödvändiga medel för sitt eget och familjens uppehälle. Sökande ska därför hänvisas till att begära höjning av förbehållsbeloppet och ansökan sker till Kronofogdemyndigheten.

Kommunens avgifter för hemtjänst, tillsammans med kommunala avgifter för hälso- och sjukvård, får inte sammanlagt bli ett så stort belopp att den enskilde inte har tillräckligt med pengar för sina personliga behov, boendekostnader och andra normala levnadskostnader (8 kap. SoL). Det innebär att avgift aldrig får sättas till en sådan nivå så att den skapar ett behov av ekonomiskt bistånd.

I avvaktan på en ändring av avgift eller höjning av förbehållsbeloppet bör nämnden bevilja ekonomiskt bistånd.

Försörjningsstöd

Försörjningsstödet består av två delar

Av 4 kap 3 § SoL framgår att försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader följande:

1. Livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV.
2. Boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader enligt 1. Beräknas enligt en norm för hela riket (riksnormen). Riksnormen kan om särskilda skäl finns frångås och beräknas till en högre eller en lägre nivå. Alla avsteg från riksnormen ska ske med stor restriktivitet och tydligt motiveras.

Bistånd enligt 2. beviljas för skäliga kostnader efter en individuell bedömning.

Riksnormen/Normberäkning

Normberäkning skall göras som grund för bedömning om rätt till ekonomiskt bistånd föreligger. Riksnormen utgör en vägledning vid prövning.

Den enskildes totala situation skall beaktas och kan motivera såväl högre som lägre bidragsbelopp än vad riksnormen anger. Riktmärket bör vara att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Ansökningar utöver gällande riksnorm skall behandlas restriktivt. Rehabiliteringsaspekten skall särskilt beaktas i detta sammanhang.

Särskilda skäl att beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en högre nivå.

- Om det av medicinska skäl finns behov av dyrare kost. Det kan tex gälla vid vissa födoämnesallergier, intoleranser och vid vissa former av diabetes. I de flesta fall ska diabetiker äta en normal balanserad kost vilket inte medför några merkostnader.

Se vidare, *Konsumentverkets beräknade livsmedelskostnader och skillnader/månad i kostnader jämfört med normalkost (glutenfri, laktosfri och mjölkproteinfri kost).*

HFD har i ett avgörande fastställt att fördyrade matkostnader på grund av anorexi och bulimi inte medfört rätt till bistånd (RÅ 1995 ref 52).

- Om den enskilde har avgift för skolmåltider
- Om den enskilde har höga livsmedelskostnader på grund av att kosten är inräknad i en avgift, exempelvis dagpatient eller enskild som deltar i daglig sysselsättning där matlagning ingår som en del av social aktivitet.
- Om den enskilde på grund av funktionsnedsättning eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter för tex telefon, tidningar eller fritidsaktiviteter, som inte täcks av annat särskilt stöd.

Barn och vuxna med funktionsnedsättningar kan under vissa omständigheter ha rätt till merkostnadsersättning från Försäkringskassan.

- Om det är en förutsättning för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter
- Om det är en förutsättning för att en förälder ska kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i rimlig omfattning och därför har extra utgifter för tex lek, fritid samt telefon.
- Om den enskilde har ett tillfälligt och visst behov av att köpa kläder eller skor
- Om ett spädbarn saknar nödvändig utrustning
- Om den enskilde har tillfälligt höga kostnader för livsmedel, kläder eller skor, telefon som beror på att denne varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.
- Den som saknar matlagningsmöjligheter kan erhålla förhöjning av riksnormen. Tillägget får bedömas efter prövning i varje enskilt ärende och utgå med högst 1,5 % av prisbasbeloppet per månad.

Särskilda skäl att beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en lägre nivå.

- den enskilde hamnat i en akut nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att få möjlighet att reda upp situationen eller
- om den enskilde inte har vissa kostnader för poster som ingår i riksnormen eller dessa är lägre än riksnormen, till exempel under vistelse i heldygnsvård.
- En lägre nivå kan även gälla situationer då den enskilde uppenbart inte använder biståndet till vad det är avsett för (prop. 1996/97:124 s. 170).

Skäliga kostnader utöver riksnorm

Boendekostnader

Medborgarnämnden bör vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende. Behovsprövningen bör omfatta både boendekostnad och bostadsstorlek. Utgångspunkten vid bedömningen av vad som är skälig boendekostnad bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Kostnaden bör även relateras till hyresnivån hos allmännyttiga bostadsföretag och andra större bostadsföretag på orten. Med orten bör avses den tätort där den enskilde bor eller de närmast belägna tätorterna i kommunen. En individuell bedömning måste också göras av vad som är skäligt för just den biståndssökande, se avsnitten *Boendekostnad vid kort respektive långvarigt biståndsbehov* och *Skäligt rådrum för boendekostnad i hyresrätt*.

Medborgarnämnden bör vid bedömningen ta hänsyn till ett barns behov av utrymme även hos den förälder barnet enbart vistas under umgängestid eller vid växelvis boende se kapitel *Barnrättsperspektiv* och avsnitt *boende*.

Utgångspunkten av vad som är skälig boendekostnad bör även vara högsta godtagbara hyreskostnad utifrån fastställda riktlinjer av Medborgarnämnden, där skälig boendekostnad innefattar både kostnader för boende och uppvärmning, se bilaga 2.

Hyra för garage eller bilplats ingår ej i godtagbar hyreskostnad.

Boendekostnad vid kort respektive långvarigt biståndsbehov

Vid ett kortvarigt biståndsbehov bör Medborgarnämnden i regel godta den faktiska boendekostnaden. Med kortvarigt avses en period om maximalt tre sammanhängande månader. Om nämnden bedömer att behovet av ekonomiskt bistånd blir längre än tre sammanhängande månader, bör prövas om den faktiska boendekostnaden är skälig. I prövningen bör, vid beaktande av en skälig levnadsnivå, hänsyn tas till att den enskilde kan byta till en billigare bostad eller på annat sätt kan sänka boendekostnaden.

Ett annat skäl för att byta bostad kan vara att bostaden har ett ekonomiskt värde, till exempel i form av egen fastighet eller bostadsrätt se avsnitten, *Boende som har ett ekonomiskt värde* och *Egen fastighet eller bostadsrätt*. Den biståndssökande måste få skälig tid på sig för att sälja bostaden se avsnitt, *skäligt rådrum för försäljning av fastighet eller bostadsrätt*.

Skäligt rådrum för boendekostnad i hyresrätt

Om medborgarnämnden bedömer att den enskildes boendekostnad inte kan anses som skälig bör den faktiska boendekostnaden godtas under en övergångstid. Skäligt rådrum för denna övergångstid bör vara fyra månader, räknat från det att den enskilde fått information om förhållandet. Beslut om rådrum meddelas skriftligt med besvärshänvisning.

Den faktiska boendekostnaden bör godtas så länge den enskilde aktivt medverkar till att finna ett billigare boende eller på annat sätt försöker sänka sina boendekostnader. Om den enskilde efter information och efter skälig tid väljer att behålla ett boende med en kostnad som inte är skälig, bör ekonomiskt bistånd beräknas utifrån den boendekostnad som bedöms skälig för en låginkomsttagare på orten, se bilaga 2.

Ovanstående ska inte tillämpas, om boendet är en särskilt dyrbar nödlösning, till exempel boende på hotell, och nämnden kan erbjuda ett billigare alternativ med godtagbar standard i avvaktan på en permanent lösning.

Skäligt rådrum för försäljning av fastighet och bostadsrätt

Om bedömningen är att sökande kommer att ha ett långvarigt biståndsbehov bör fastighet/bostadsrätt säljas se avsnitt, *Boendekostnad vid kort respektive långvarigt biståndsbehov och Boende som har ett ekonomiskt värde.*

Beslut om rådrum för försäljning meddelas skriftligt med besvärshänvisning. Fastigheten eller bostadsrätten bör omgående lämnas till mäklare för försäljning vilket innebär att skäligt rådrum för försäljning bör vara 1 månad. Om det finns särskilda skäl exempelvis tvist i samband med försäljning, - kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning.

Särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde

Nämnden bör ta hänsyn till om det i individuella fall finns särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde som till exempel

- om det finns risk för att ett byte medför negativa sociala konsekvenser
- om en barnfamilj genom att flytta skulle tvingas bryta upp från barnomsorg, skola och socialt nätverk,
- om en ensamstående vuxen, till exempel med funktionsnedsättning eller sociala problem och äldre med sviktande hälsa, har ett särskilt stort behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljö som hänger samman med det nuvarande boendet,
- om bostaden är anpassad till en boendes funktionsnedsättning eller
- om den enskilde har begränsad möjlighet att bli godkänd som hyresgäst, till exempel vid arbetslöshet eller betalningsanmärkning

Byte till dyrare bostad

Enligt rättspraxis kan den biståndssökande ha rätt till bistånd som innefattar en ny och högre boendekostnad även om den enskilde inte har samrått med nämnden. Den enskildes behov och omständigheter avgör om bytet är eller har varit nödvändigt. Nämnden kan informera om önskad förhandsinformation, men kan inte ställa det som ett krav. Medborgarnämnden ska göra en individuell bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Om den som får ekonomiskt bistånd har ett önskemål om att flytta till ett dyrare boende, bör Medborgarnämnden ge bistånd beräknat på den nya boendekostnaden under förutsättning att flyttningen är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan till exempel gälla

- om det finns medicinska eller starka sociala skäl som styrker behovet av flyttning,
- om det finns svåra personliga motsättningar mellan hushållsmedlemmarna, till exempel mellan förälder respektive styvförälder och ett vuxet barn, mellan makar, samboende
- om bostadens standard inte är skälig vad avser fysisk miljö och utrustning,
- om ett vuxet barn genom att bo i föräldrahemmet förhindras leva ett normalt vuxenliv och bli självständig,
- Det kan till exempel vara olämpligt att en ung vuxen delar rum med syskon som är avsevärt yngre.
- om den enskilde måste flytta till följd av att hen är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott,
- trångboddhet

Boendekostnad under fängelsevistelse

Häktade och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader bör ges ekonomiskt bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktningstiden respektive strafftiden, om de annars riskerar att bli bostadslösa. Nämnden bör rekommendera den enskilde som avtjänar ett straff att hyra ut sin bostad i andra hand, om hyresvärden ger sitt samtycke och det är lämpligt.

Boendekostnad under placering på behandlingshem samt institutionsplacering

Under placeringstiden kan hen ha kvar sina kostnader knutna till bostaden. Dessa kostnader är hyra, hemförsäkring, el och eventuellt internetabonnemang. Bistånd kan utgå efter vanlig ekonomisk prövning. Om man redan vet att personen kommer att vara på exempelvis behandlingshem mer än sex månader bör hen hänvisas till kontakt med hyresvärd om möjlighet att få hyra ut bostaden i andra hand.

Boendeformer

Hyreslägenhet

Vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en hyreslägenhet, beakta hyran inklusive uppvärmning och obligatoriska avgifter.

Lägenhet hyrs i andra hand

Om lägenheten hyrs i andra hand, bör nämnden godta den hyra som lägenhetsinnehavaren och andrahandshyresgästen har avtalat, under förutsättning att den är skälig. Hyran ska motsvara den hyran som förstahandshyresgästen ska betala enligt sitt hyreskontrakt, med ett eventuellt tillägg om högst 15 procent för bl.a. möbler och utrustning.

Rätten till ekonomiskt bistånd för kostnader för andrahandshyra är inte beroende av att hyresvärden har samtyckt till andrahandsuthyrning, enligt HF dom 2023 Målnr 2022-6442.

Inneboende

Vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en inneboende beakta vad bostadsinnehavaren och den inneboende avtalat, om kostnaden är skälig. Lever sökande i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren ska personen inte räknas som inneboende se avsnitt, *Hushållsgemenskap med bostadsinnehavare*.

Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren

Vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden, beakta hur stor andel av bostaden den enskilde disponerar, exempelvis om ett kvarboende vuxet barn eller om förälder lever i en hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren, utan att vara sammanboende. Medborgarnämnden bör vid beräkningen följa Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av boendekostnad enligt enheter, se bilaga 2.

Delad bostad

Vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden, beakta kostnaden delat med antalet folkbokförda i bostaden, om flera personer delar bostad men saknar eller har begränsad hushållsgemenskap.

Bostadsrätt

Observera att egen bostadsrätt bör betraktas som realiserbar tillgång. Se vidare avsnitt, *Boendekostnad vid kort respektive långvarigt bostandsbehov, Bostad som har ett ekonomiskt värde samt Skäligt rådrom för försäljning av fastighet och bostadsrätt*.

Vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en bostadsrättslägenhet, beakta månadsavgift, uppvärmningskostnad och räntekostnad för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av lägenhet. Amortering på lån ska inte beaktas vid beräkning av faktisk boendekostnad då det inte är rimligt genom ekonomiskt bistånd bidra till den enskildes kapitalbildning. Medborgarnämnden bör även beakta om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden, vilket kan innebära att den enskilde är berättigad till skatteåterbäring. Om den enskilde avstår från skattejämkning bör 70% av räntekostnaden godtas i boendekostnad.

Egen fastighet

Observera att egen fastighet bör betraktas som realiserbar tillgång. Se vidare avsnitt, *Boendekostnad vid kort- respektive långvarigt bostandsbehov, Bostad som har ett ekonomiskt värde samt Skäligt rådrom för försäljning av fastighet och bostadsrätt*.

Vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för egen fastighet, beakta eventuell tomträttsavgäld samt räntekostnad för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av fastigheten. I den faktiska boendekostnaden bör dessutom nödvändiga driftskostnader räknas in, exempelvis uppvärmning, vatten, avlopp, sophämtning och försäkring. En biståndssökande kan även ha en kommunal fastighetsavgift och omständigheterna i det enskilda fallet får avgöra om kommunal fastighetsavgift ska räknas som en boendekostnad eller inte.

Medborgarnämnden bör även beakta om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden, vilket kan innebära att den enskilde

är berättigad till skatteåterbäring. Om den enskilde avstår från skattejämkning bör 70% av räntekostnaden godtas i boendekostnad.

Medborgarnämnden ska inte beakta amortering på lån vid beräkning av faktisk boendekostnad då det inte är rimligt genom ekonomiskt bistånd bidra till den enskildes kapitalbildning.

Andra boendeformer

Medborgarnämnden bör för andra boendeformer tex husvagn, båt, vandrarhem, hotell beräkna den faktiska boendekostnaden efter omständigheterna i varje enskilt fall. I vissa fall kan det vara motiverat att lägga till kostnader för sådant som ingår i ett vanligt boende, tex dusch och tvättmaskin. För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter under skälig tid ingå i den faktiska boendekostnaden se avsnitt, *magasineringskostnad*.

A-kassa och fackföreningsavgift

Medborgarnämnden bör godta faktisk kostnad avseende a-kassa och fackföreningsavgift.

Kostnaden bör även godtas vid exempelvis arbetslöshet, placering, sjukskrivning, behandling, föräldraledighet. I vissa fall dras avgiften direkt på lön, vilket då får beaktas vid normberäkningen.

Arbetsresor/resor

För personer boende utanför Värnamo tätort

Personer som inte bor i Värnamo tätort ska generellt kunna ansöka om 1 zon Flexbiljett 10/30 (10 resor under 30 dagar) för kontakt med Medborgarförvaltningen, arbetsförmedlingen, arbetssökande och vård, se bilaga 2.

Resor utifrån en planering

Medborgarnämnden bör vid beräkningen av skäliga kostnader för resor i regel beakta kostnaden för lokala resor med allmänna kommunikationer vid resor i samband med SFI-studier eller andra godtagbara studier, praktik, arbetsträning eller annan sysselsättning. Observera att deltagande via Arbetsförmedlingen innebär att del av resekostnaden kan erhållas från Arbetsförmedlingen.

Resor till anställningsintervju

Den enskilde bör undersöka möjligheten att i första hand erhålla ekonomiskt stöd från Arbetsförmedlingen vid resor till anställningsintervju.

Arbetsresor

Vid arbetsresor är det i första hand kostnaden för allmänna kommunikationer som godtas.

Om sökande har arbete, allmänna kommunikationer inte är tillgängliga och sökande använder bil för arbetsresor, bör de faktiska kostnaderna för arbetsresorna användas som underlag vid beräkning av skäliga kostnader. Vid beräkning av skäliga bilkostnader ska Skatteverkets beräknings sätt i skattesammanhang användas, milkostnad utifrån schablon som fastställs årligen av Skatteverket som motsvarar en bils samtliga kostnader per mil, se bilaga 2.

Det innebär inte generellt att den enskilde har rätt till bistånd för bilkostnader om hen väljer att bosätta sig eller bo kvar på en plats där tillgång till bil är praktiskt nödvändigt. I det enskilda fallet måste nämnden exempelvis ta hänsyn till möjligheterna att minska eller eliminera behovet av bilresor genom att byta bostad. Men om det finns särskilda skäl kan den enskilde beviljas bistånd under en övergångsperiod (RÅ 1989 ref 99).

Nämnden bör i vissa fall kunna aktualisera byte till en billigare bil, se avsnitt *Bilinhav*.

Hemförsäkring

Medborgarnämnden bör godta faktiska kostnader för hemförsäkring, om kostnaderna är skäliga. En skälig kostnad kan vara priset på orten för en hemförsäkring, som är baserat på normalt lösöresbelopp för den biståndssökandes typ av bostad och antal personer i bostaden. Generellt godtas endast grundläggande hemförsäkring och försäkringsavtalet ska lämnas som underlag till bedömning. Tillägg i försäkringsavtalet ska bedömas restriktivt dock kan allriskförsäkring godtas efter en individuell prövning.

Finns det inte särskilt skäl utifrån en individuell bedömning godtas kostnaden för hemförsäkring månadsvis och sökande ska informeras om detta samt hänvisas till möjlighet att använda autogiro när ny avtalsperiod startar.

Hemförsäkring kan ingå i fackföreningsavgift.

Kostnaden för hemförsäkring utgår enbart till bostadsinnehavaren.

Hyresgästförening

Medborgarnämnden bör godta avgift för hyresgästförening, då det är viktigt för hyresgäster att få rättsligt stöd vid eventuell konflikt med hyresvärd.

Uppvärmning och hushållsel

Medborgarnämnden bör godta den enskildes faktiska kostnader för hushållsel, om kostnaderna är skäliga. Medborgarnämnden ska göra en individuell bedömning av vad som är skäligt för den biståndssökande och schablon för energiförbrukningen av hushållsel kan tjäna som riktmärke.

En normal årsförbrukning av hushållsel i en mindre lägenhet är cirka 2 000 kWh och i en större lägenhet cirka 5 000 kWh, enligt statistik från Statistiska centralbyrån. Hushållselanvändningen i lägenheter kan variera något under året och är i regel högre under vinterhalvåret, bland annat på grund av belysning.

Kostnader för hushållsel och uppvärmning delas i normalfallet utifrån hur många som delar bostaden (inneboende, delad bostad utan hushållsgemenskap). Vid hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren delas hushållsel och uppvärmning utifrån enheter, se bilaga 2.

Reducerat försörjningsstöd

Tillfälligt nödläge/akut nödsituation

Vid ett tillfälligt nödläge föreligger dock normalt rätt till bistånd enligt SoL även om nödläget uppstått genom eget agerande. Det är den ekonomiska situationen vid ansökningstillfället och under den period som hjälpen avser som ska ligga till grund för behovsprövningen (jfr RÅ 1995 ref 56).

Akuta situationer ska tolkas såsom det utvecklats enligt praxis (prop. 2010/11:49 s. 37). Begreppet avser framför allt situationer som uppstår oväntat och oförutsett, men även andra fall kan förekomma när en enskild inte kan vänta på insatser från en annan kommun eller annan huvudman. Då ansvarar vistelsekommunen för de insatser som den akuta situationen kräver, med hänsyn till det enskilda fallet. Det kan handla om insatser som krävs för att den enskilde ska kunna återvända till sin bostadskommun eller ta kontakt med den kommun som beslutat om boende i annan kommun. Det kan till exempel vara hjälp att arrangera en hemresa, bistånd i form av pengar till mat och husrum fram till avresan eller ett tillfälligt boende för någon som utsatts för hot.

En ansökan om akut bistånd ska utföras omedelbart, och vid behov i avvaktan på en närmare utredning vid ett senare tillfälle. Följande ska övervägas:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Sjukdom hos den sökande som skulle förvärras om hen inte får hjälp?
- Har den sökande medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner den sökande till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har hen tidigare fått information om det?
- Kan den sökande få hjälp från familj eller vänner?

Det akuta biståndet kan beräknas till en lägre nivå än normbeloppet. Oftast beräknas biståndet enligt posten för livsmedel. Omständigheterna i övrigt får avgöra om andra kostnader ska beviljas, till exempel busskort, läkemedel, sjukvård, hyra.

Socialekreterare får sedan bedöma om ytterligare utredning behövs, vilka specifikationer som måste redovisas samt om det kan krävas ett hembesök för att få ett rimligt beslutsunderlag för bedömning av en längre tids nödsituation.

Personer som vid upprepade tillfällen har agerat på ett sådant sätt att ett nödläge har uppstått behöver emellertid inte alltid vara berättigade till bistånd enligt avgöranden från kammarrätten (KamR i Göteborg dom 2020-05-13, mål nr 6194-19 och KamR i Göteborg dom 2020-07-08, mål nr 2387-20)

Om det är en barnfamilj som upprepade gånger försätter sig i en akut nödsituation måste det även beaktas i vilken mån föräldrarna äventyrar sina barns trygghet och säkerhet. Finns misstanke om att barn far illa finns skyldigheten att göra orosanmälan med stöd av 14 kap 1 § SoL. Finns underlag för avslag ska nödprövning gällande barnen ske för att säkerställa deras behov, hembesök kan då vara aktuellt.

Personer som befinner sig i förvirringstillstånd eller vars missbruk är pågående, och där man befarar att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan i undantagsfall matrekvisitioner vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas mycket restriktivt.

Förlust av pengar p g a stöld eller tappad plånbok ersätts inte förutom med sådant bistånd som är nödvändigt för att undvika en nödsituation, polisanmälan ska ha skett. För övrigt hänvisas till sökandes hemförsäkring.

Sökande som upprepat förlorar pengar eller blir bestulen ska informeras om att hen har eget ansvar för att på ett betryggande sätt förvara sina pengar så inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås.

Umgängeskostnader och växelvis boende

Medborgarnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till förälder som uppbär ekonomiskt bistånd och som utövar umgänge med sina barn. Försörjningsstöd bör utgå till barnets uppehälle enligt samma regler som för hemmavarande barn för den tid som umgänget avser. Beräkningen sker utifrån antal dagar barnet vistats hos respektive förälder.

I normalfallet godtas umgängeskostnader för två helger per månad. Under sommaren och vid större helger får antalet dagar anpassas till överenskommelse mellan föräldrarna om den är skälig. Umgänget skall styrkas av den andra föräldern. Mer omfattande umgänge skall styrkas genom dom eller avtal och bör i annat fall kunna regleras ekonomiskt mellan parterna.

När barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster (halvt barnbidrag) och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälders försörjningsstöd. Det kan även vara aktuellt att ta hänsyn till halva kostnaden för barnomsorg, läkemedel eller andra utgifter för barnet

Bistånd till livsföring i övrigt

I livsföring i övrigt ingår allt som inte är direkt försörjning, men som en person ändå kan behöva för att uppnå en skälig levnadsnivå. Försörjningsstödet täcker alla regelbundet återkommande kostnader, medan livsföring i övrigt innebär mer tillfälliga eller sällan förekommande behov. För att den enskilde ska nå målen om ett självständigt liv och en egen försörjning kan den enskilde behöva insatser utöver försörjningsstödet. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall. I de fall det finns barn i familjen ska Medborgarnämnden i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa

Om den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt, kan ekonomiskt bistånd beviljas för sin livsföring i övrigt.

Skälig levnadsnivå

En utgångspunkt vid prövning är att biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Begreppet skälig levnadsnivå definieras inte närmare i lagtexten vad gäller ekonomiskt bistånd. För att ta

ställning till vad som är skälig levnadsnivå ska det ske en individuell behovsprövning.

Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 4 *Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL*, avsnitt 4.3.1 *Skälig levnadsnivå* ger följande vägledning:

”Utgångspunkten för vilket bistånd som ska beviljas är alltså vad som kan anses vara en skälig levnadsnivå och det måste bl.a. bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden under vilka den hjälpbehövande lever. Vad som är en skälig levnadsnivå beror på vad som kan anses som rimligt i ett enskilt fall mot bakgrund av att biståndet ska vara en yttersta garanti för enskildas livsföring i olika avseenden.

Vad som är skäliga kostnader när det gäller några av hushållens vanliga vardagsutgifter framgår av riksnormen som beslutas av regeringen varje år.

För övriga utgifter ska nämnden göra en individuell bedömning. Det gäller såväl kostnader inom ramen för försörjningsstödet, som t.ex. boendekostnader som kostnader för livsföringen i övrigt. Det innebär att vad som är skälig levnadsnivå ska knytas till enskilda personers och familjers behov. Vad som är skälig levnadsnivå i ett fall behöver inte vara det i ett annat, eftersom behoven skiftar mellan personer och över tid.

Vad som är skälig levnadsnivå för olika utgifter har i flera olika fall prövats av HFD. I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2013:1) om ekonomiskt bistånd finns även rekommendationer om vad som bör vara en skälig levnadsnivå för olika kostnader”.

Kort- och långvarigt biståndsbehov

När en person har ett kortvarigt biståndsbehov (maximalt tre sammanhängande månader) eller inkomster på motsvarande nivå, kan socialtjänsten ta hänsyn till att den biståndssökande själv kan bekosta det som inte är akut. Det kan till exempel innebära att behov som inte är akuta skjuts upp till dess att den biståndssökande själv kan betala. Sådana bedömningar får naturligtvis inte resultera i att den enskilde får försämrad tandstatus, saknar nödvändig utrustning i hemmet, etc. (jfr prop. 2000/01:80 s. 92).

Vid långvariga biståndsbehov (10 månader under en 12 månads period) påverkas hushållet av att under lång tid avstått från allt som inte är direkt nödvändigt. Det finns ingen möjlighet till någon ”guldkant” i tillvaron eller att någon gång kosta på sig vad familjer med normala inkomster kan unna sig vilket särskilt påverkar barn.

Det kan finnas personer eller familjer som lever på försörjningsstöd under långa perioder vilket kan innebära att försörjningsstödet i vissa fall måste kompletteras med ekonomiskt bistånd för särskilda behov. Som alltid är det den individuella behovsbedömningen som får avgöra om en person ska beviljas bistånd eller inte oavsett kortvarigt eller långvarigt biståndsbehov. Se kapitel, *Barnrättsperspektivet*

Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter

Medborgarnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till kostnader för exempelvis

- Barnomsorg i väntan på nedsättning av avgiften
- Omsorg om personer med funktionsnedsättning i väntan på nedsättning/jämkning av avgiften
- Äldreomsorg i väntan på nedsättning/jämkning av avgiften
- Rättshjälpsavgift
- Identitetshandling för den som saknar sådan
- Bostadsförmedling för den som saknar eller behöver byta bostad

Kommunens avgifter för hemtjänst, tillsammans med kommunala avgifter för hälso- och sjukvård, får inte sammanlagt bli ett så stort belopp att den enskilde inte har tillräckligt med pengar för sina personliga behov, boendekostnader och andra normala levnadskostnader (8 kap. SoL). Det innebär att en avgift aldrig får sättas till en sådan nivå så att den skapar ett behov av ekonomiskt bistånd (Prop. 1996/97:124 s. 136). Se avsnitt, *Genom nedsättning av kommunala avgifter och Kronofogdes förbehållsbelopp*

Det finns regler om storleken på rättshjälpsavgiften i 23 § rättshjälpslagen (1996:1619). En myndig person måste alltid själv betala en del av kostnaden för rättshjälp, men avgiften varierar bland annat beroende på personens ekonomiska underlag och den totala kostnaden för rättshjälpen. Se avsnitt, *Juridiska kostnader*.

Migrationsverket tar ut en avgift för vissa ansökningar, bland annat av personer som söker nytt eller förlängt uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning. Dessa personer är inte förhindrade att vistas i sitt hemland och Medborgarnämnden kan normalt fordra att de själva betalar avgiften. Om vistelsen utanför Sverige innebär att barn separeras från en förälder kan det vara ett undantag.

Avgift för ansökan om svenskt medborgarskap anses inte falla inom begreppet skälig levnadsnivå.

Barnomsorgsavgift – förskola, fritidshem

Barnomsorgsavgift beviljas till den faktiska kostnaden när man i övrigt är berättigad till försörjningsstöd. Alltid undersöka om inkomstuppgifter stämmer för reducerad avgift. Vid växelvis boende bör föräldrar begära delad räkning.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande bör undersöka möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med barn- och utbildningsnämnden.

Begravningskostnader inklusive gravsten

Bistånd till begravningskostnader kan utredas under förutsättning att dödsboanmälan eller bouppteckning upprättats och dödsboets tillgångar utretts. Begravningskostnader skall i första hand täckas av tillgångarna i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs föräldrar till minderåriga barn och/eller efterlevande makars/registerade partners, inkomster eller tillgångar. Även andra dödsbodelägare kan i vissa fall bli ansvariga för att helt eller delvis bekosta en begravning. Detta gäller t.ex. när den

avlidne gett bort betydande belopp till dödsbodelägaren kort tid före sin bortgång (RÅ 1994 ref 53).

Begravningskostnaderna går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet exempelvis obetald hyra, hushållsel, telefon, kostnader för utflyttning och städning av bostaden. Begravningskostnader brukar även gå före andra skulder, dock inte skulder med någon form av säkerhet, exempelvis bostadslån med huset som säkerhet. Hänsyn skall tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar som faller ut samt uppmärksamma hur tillgångarna i dödsboet är värderade.

Begravningsavgiften som tas ut av Skatteverket täcker kostnader för lokal för bisättning, anvisad lokal utan religiösa symboler för begravningsceremonin, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund samt transport från begravningsceremonin. Dessa kostnader ska därför inte beviljas med ekonomiskt bistånd.

Räcker inte dödsboets tillgångar kan bistånd beviljas till mellanskillnaden upp till vad en enkel men värdig begravning kostar inklusive gravsten dock max upp till 50 % av basbeloppet.

Bistånd till begravningskostnader utgår inte till fördyrade kostnader i samband med begravning utomlands då begravning utomlands inte bedöms vara nödvändigt för att tillförsäkras en skälig och värdig begravning.

Begravningskostnader skall som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägare eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne.

Flyttkostnader

Utgångspunkten är att de flesta människor själva organiserar sin flytt med hjälp av släkt och vänner.

Biståndet ska prövas utifrån följande:

- Behov av och orsak till flytt (arbetsmarknadsskäl, hälsa, sociala omständigheter)
- Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av vänner och anhöriga
- Vid flytt till arbete, ska möjligheten vara undersökt om arbetsförmedlingen kan bevilja bidrag till flytt.
- Sökandes ekonomiska situation

Medborgarnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till flyttkostnader, om flyttningen är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan finnas både sociala och ekonomiska skäl till att en person eller en familj behöver flytta för att uppnå en skälig levnadsnivå. Sociala skäl kan vara till exempel dödsfall, skilsmässa, våld i nära relation eller behov av en ny miljö. Ekonomiska skäl kan vara att flytten ökar möjligheterna till egen försörjning genom studier eller arbete.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av släp eller lastbil inklusive kostnader för drivmedel. Eventuell hyra av bil, inklusive försäkring. Hyra av flyttlådor.

Endast om särskilda skäl finns bör flyttfirma beviljas. Om den enskilde på grund av sjukdom, funktionshinder, ålder eller andra skäl inte klarar av att flytta på egen hand eller med hjälp av släkt och vänner, bör biståndet omfatta skäliga kostnader för en flyttfirma. De billigaste alternativen ska undersökas och två kostnadsförslag lämnas skriftligt. Läkarintyg ska lämnas om grund till ansökan om flyttfirma är sjukdom.

Ansökan om bistånd till flytt tas upp vid överläggning för samsyn.

Glasögon

Medborgarnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för glasögon, om behovet är styrkt av en legitimerad optiker eller läkare. Den sökande ska från legitimerad optiker uppvisa kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som kan erbjudas av optiker vilket kan innebära att sökande får kontakta ytterligare optiker om kostnaden bedöms oskälig men behov finns. Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas inte, om behovet inte är styrkt av läkare och om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Kostnad för linser godtas endast om det är enda alternativet och behovet är styrkt med läkarintyg.

Avseende borttappade eller söndriga glasögon får individuell bedömning avgöra beslutet. Dock bör sökande uppmanas att i första hand nyttja sin hemförsäkring.

Barn och unga mellan 0 och 19 år som har en synnedsättning får bidrag till glasögon av Region Jönköpings län. För mer information se, 1177 Jönköpings län.

Ansökan och kostnadsförslag för glasögon ska tas upp vid överläggning för samsyn.

Läsglasögon

Behov av läsglasögon på grund av stigande ålder eller annat kan tillgodoses i detaljhandel eller liknade och ryms inom riksnormens för hälsa och hygien.

Hemutrustning

Vid ansökan om hemutrustning ska hembesök ske och innan hembesöket ska alltid samtycke inhämtas från sökande.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till sådan hemutrustning som behövs för att ett hem ska fungera. Behovet bedöms utifrån den sökandes personliga förhållanden och framtida försörjningsmöjligheter. Bedömningen av den sökandes framtida ekonomi är viktig. I de fall hjälpbehovet kan beräknas vara kortvarigt bör endast bistånd beviljas med de delar av hemutrustning som är nödvändig för livsuppehållet se avsnitten, *Kort- och långvarigt biståndsbehov och Hemutrustning, begränsad*.

Ungdomars ansökan om hemutrustning se vidare under avsnitt, *Hemutrustning för ungdom*.

Dator/Smartphone

I Socialstyrelsen allmänna råd SOSFS 2013:1 anges att dator med internetuppkoppling bör ingå i den hemutrustning för vilket bistånd kan beviljas. Högsta förvaltningsdomstolen har ansett att biståndssökande inte ska behöva utföra ärenden av integritetskänslig natur på offentliga datorer (HFD 2017 ref.23).

Utifrån två Kammarrättsdomar likställs dator med internetuppkoppling med en smartphone. Det innebär att hen är tillförsäkrad en skäligen levnadsnivå om hen äger en dator med internetuppkoppling eller en Smartphone (KamR 2020-354, KamR 2022-1684).

Vid bedömning av behovet av dator bör nämnden särskilt ta hänsyn till behoven hos barn och ungdomar som går i skolan. Undersök först om barn/ungdom har lånedator via skolan (KamR 2017-843).

Rätten till bistånd prövas individuellt, med hänsyn till hens behov, uppbär ekonomiskt bistånd löpande samt om behovet inte bedöms kunna tillgodoses inom rimlig tid. Se även avsnitt, *Internet/bredbands avgift*.

Ansökan om dator med internetuppkoppling eller smartphone tas upp vid överläggning

Hemutrustning, begränsad

Begränsad hemutrustning kan beviljas vid behov till personer som har tillfälligt och kort behov av försörjningsstöd och som för att få en fungerande boendesituation inte kan avvakta till att egna inkomster täcker behovet.

Hemutrustning vid bosättning/hel grundutrustning

Avser en mer omfattande hemutrustning som ska användas under lång tid. Bedömas restriktivt och efter det att andra möjligheter är uttömda samt om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan till exempel vara att

- bostaden är ett led i en rehabilitering,
- den enskilde saknar möjligheter att förbättra sin ekonomi,
- den enskilde endast kan förbättra sin ekonomi på mycket lång sikt eller
- den enskilde omgående behöver flytta till en annan bostad till följd av att hen är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.

Hemutrustning, komplettering

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning kan beviljas vid behov. Prövning av behovet ska göras utifrån hembesök samt i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Se vidare Socialstyrelsen 2021. Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten, *Barnrättsperspektivet* ss. 40–46.

Hemutrustning för ungdom

Om prövning av ansökan visar att ungdom utan barn bör beviljas hemutrustning, ”kan det ofta ses som skäligt med en mycket enkel

standard som förbättras först på längre sikt" (RÅ 1995 ref 80). Att nå upp till en skälig levnadsnivå i boendet kan ta 1–2 år. Det mest basala i utrustningsväg bör kunna bevilja.

Diskmaskin

Bistånd till inköp av diskmaskin sker endast undantagsvis om det finns starka medicinska skäl styrkta av läkarintyg.

Tvättmaskin

Bistånd till inköp eller reparationer av tvättmaskin beviljas endast till sökande med fysiska eller psykiska hinder som är styrkta av läkarintyg eller annan bedömning som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga. Om behovet av tvättmaskin uppstått p g a att fastigheten saknar tvättstuga, eller att denna är undermålig, ska sökande hänvisas till hyresvärden.

Internet/bredbandsavgift

Internetuppkoppling kan fås genom olika åtkomsttekniker som exempelvis bredband, mobilt bredband eller internetdelning via mobiltelefonens uppkoppling till en teleoperatör. För att vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå behöver hen som regel tillgång till internet i hemmet och månadskostnaden för internetuppkoppling prövas som en kostnad för livsföringen i övrigt.

Enligt KamR 2017–3081 gör Kammarrätten bedömningen att Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2017 ref 23) inte ger någon nivå till kostnad för internet/bredband. Av domstolens resonemang torde följa att någon obegränsad tillgång till surf på internet i allmänhet inte kan anses ingå inom ramen för den enskildes livsföring i övrigt.

Medborgarnämnden godtar leverantörers lägsta möjliga månadskostnad för bredband men observera att det finns en maximal gräns för lägsta godtagbar månadskostnad, se bilaga 2.

Juridiska kostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättsskydd som ingår i hemförsäkringen. I vissa fall kan den enskilde beviljas rättshjälp från staten som prövas utifrån den enskildes ekonomiska förhållanden. Om den juridiska hjälpen bedöms vara nödvändig för att uppnå en skälig levnadsnivå kan i vissa fall, beviljas bistånd till kostnaden för självriskan vid rättsskydd alternativt till rättshjälpsavgiften, dvs. den kostnad som den enskilde själv ska betala vid statlig rättshjälp.

Om den biståndssökande behöver juridisk hjälp men inte får rättshjälp, kan nämnden i vissa fall bevilja bistånd till kostnader för exempel vissa familjerättsliga tvister om vårdnaden, boende och umgänge. Ett grundläggande villkor är att den enskilde inte kan stå för kostnaderna själv. Sökanden bör dock först ha försökt att få till stånd en frivillig samförståndslösning genom kommunens familjerätt och ha begagnat sig av sin hemförsäkring när så är möjligt. Dessutom ska beaktas att utrymmet för att bevilja bistånd är mer restriktivt om kostnaden avser en skuld.

Ett skäl att bevilja bistånd kan vara att den biståndssökande annars inte uppnår en skälig levnadsnivå i sin sociala situation. Då kan det vara

motiverat att bevilja ekonomiskt bistånd så att den biståndssökande till exempel kan skilja sig eller fullfölja sitt ärende i hyresnämnden.

Ansökan om bistånd till juridiska kostnader ska tas upp vid överläggning för samsyn.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Klädutrustning inför eller under institutionsvistelse

Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte, om det inte föreligger starka medicinska eller andra tungt vägande skäl. Sökande som placeras för vård eller behandling kan vid akut behov av klädutrustning få bistånd till kläder och skor förskottat inom försörjningsstödet ram.

Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av merkostnadsersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan prövas utifrån detta och eventuellt bistånd beviljas endast till merkostnader utöver normen. Ansökan ska styrkas med ett intyg från läkare, t ex gällande ortopediska skor.

Läkarvård/medicin/hjälpmedel

Kostnad för läkarvård och sjukvårdande behandling samt receptutskrift godkänns enligt gällande taxa för patientavgift till och med nivån för högkostnadsskyddet. Påminnelseavgift eller avgift för uteblivit besök godtas inte. Vid ansökan om bistånd till kostnad för läkarvård ska kvitto uppvisas på betald patientavgift.

Receptbelagd medicin godkänns inom högkostnadsskyddet. Sökande som får receptbelagd medicin utom högkostnadsskyddet behöver uppvisa intyg från läkare där det framgår att medicinen är nödvändig och ej ersättningsbar med annan receptbelagd medicin inom högkostnadsskyddet. Vid ansökan om bistånd till kostnad för receptbelagd medicin ska kvitto med receptspecifikation uppvisas.

Ekonomiskt bistånd bör även omfatta skäliga kostnader för hjälpmedel och förbrukningsmaterial som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal. Resor som är nödvändiga för att vården ska kunna genomföras samt resor som är nödvändiga för att hämta ut förskrivna läkemedel, hjälpmedel och förbrukningsmaterial

Se vidare i Socialstyrelsens handbok 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 11 *Livsföring i övrigt*, avsnitt 11.1 *Hälso- och sjukvård*.

Magasineringskostnad

För personer som saknar permanent bostad kan ekonomiskt bistånd till kostnad för magasinering av egna tillhörigheter beviljas efter individuell prövning. Beslutet ska vara tidsbegränsat (i normalfallet 3 månader) och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman.

Vid bedömningen ska också följande beaktas:

- Möjligheten för den sökande att inom överskådlig tid erhålla egen bostad eller magasinering genom egna kontakter

- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning
- Bohagets innehåll och skick
- Konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget

Resor

Färdtjänst

Medborgarnämnden bör vid beräkningen av skäliga kostnader godta färdtjänstavgiften.

Resa till begravning/anhörigs sjukdom

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige för att den enskilde ska kunna närvara vid nära anhörig eller annan närståendes dödsbädd eller begravning. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till, se även avsnitt *utlandsresa till begravning*.

Sjukresa

Egenavgift för sjukresor är en godtagbar utgift. Om en person av hälsoskäl inte har möjlighet att resa på egen hand, kan vården skriva ett intyg som ger rätt till sjukresa med serviceresefordon. Finns färdtjänstillstånd har hen rätt att åka sjukresa till vården enligt villkoren i färdtjänstillståndet.

Egenavgift enkel resa kan betalas via faktura om hen talar om det vid bokningen. Sjukresors egenavgift har högkostnadsskydd dock inga fysiska frikort, se vidare *1177 Jönköpings län*.

Umgängesresor

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Medborgarnämnden bör då bevilja ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för att ett barn ska kunna umgås med sin förälder som bor på annan ort. Med annan ort kan även avses ort utanför Sverige (RÅ 1987 ref 109 och RÅ 1994 ref 81).

Avgörande vad som är skäligt kostnad för resor och hur ofta bistånd bör ges till kostnader för umgänge bör anpassas till vad en familj i allmänhet har råd med. Vid denna bedömning bör medborgarnämnden beakta vad som har reglerats i dom eller beslut av domstol eller genom avtal om umgänge. Förutom resekostnader bör även andra kostnader, som är nödvändiga för att umgänget ska kunna komma till stånd ingå i biståndet, tex kostnader för logi se även avsnitt, *Umgängeskostnader och växelvis boende*.

Utlandsresa till begravning

"Vad som ska anses ingå i begreppet "skälig levnadsnivå" och således omfattas av rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen är inte närmare definierat av lagstiftaren. Medborgarnämndens skyldighet att utge

bistånd i första hand syftar till att stärka den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv i kommunen. Endast i undantagsfall bör bistånd för utlandsresor kunna komma i fråga. Det kan därför i begreppet "skälig levnadsnivå" inte anses ingå en generell rätt att bevista anhörigs begravning utomlands. För att erhålla bistånd för att bevista en sådan begravning bör således krävas att det föreligger alldeles särskilda omständigheter (KamR 2015-5786 och KamR 2013-2856)

Återföreningsresor

Ekonomiskt bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl. Det gäller både för resor som den i Sverige bosatt gör för att leta efter anhöriga i utlandet och för anhörigas resor till Sverige.

Återvandningsresor

Upplysning om eventuella bidrag till återvandningsresor lämnas av Migrationsverket. Ekonomiskt bistånd bör ej beviljas för återvandningsresor eller resor för att rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring.

Sjukhusvård

Landstinget ansvarar för att erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget (3 § HSL). Men sjukvårdshuvudmannen ansvarar inte för den enskildes eventuella kostnad för en sjukhusvistelse. Högsta förvaltningsdomstolen har slagit fast (RÅ 2004 ref 59) att vårdavgiften för sjukhusvård avser att täcka kostnader för kost och logi.

Har en person uppburit försörjningsstöd för den period som vårdavgiften avser, ska normen för mat avräknas från vårdavgiften. Sökande beviljas därför kostnaden som utgår utöver den redan beviljade normen för matpengar per dag.

Om en person inte har uppburit försörjningsstöd under den periodfakturan avser, ska hela kostnaden räknas som en utgift.

Vid löpande ärende och en planerad sjukhusvistelse kan försörjningsstödet reduceras med posten för livsmedel, under förutsättning att de extra kostnader som sjukhusvistelsen innebär medräknas i normberäkningen samt att bistånd beviljas till sjukhusvistelsen.

Skulder

Syftet med det ekonomiska biståndet är att tillgodose försörjningen och livsföringen i övrigt vid tillfälliga ekonomiska problem och i väntan på annan försörjning. Att en person har skulder är inte speciellt ovanligt och kan normalt inte betraktas som en belastning och då inte heller ett skäl till att beviljas ekonomiskt bistånd för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Därför kan socialtjänsten se restriktivt på bistånd till skulder i allmänhet. Medborgarnämnden kan exempelvis erbjuda skuld- och budgetrådgivning även uppmana hen att undersöka om det går att få uppskov med betalningen eller en avbetalningsplan.

Vissa skulder orsakar mycket större sociala konsekvenser än andra, det kan till exempel gälla skulder för boendekostnader eller hushållsel. I dessa fall kan det finnas skäl att ta större social hänsyn, särskilt för exempel barnfamiljer och personer med funktionsnedsättning. Det

behöver naturligtvis inte innebära att nämnden beviljar bistånd till skuld efter skuld för boendekostnader och att den enskildes eget ansvar upphör. Medborgarnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till betalning av skulder, endast om det är enda möjligheten för den enskilde att uppnå en skälig levnadsnivå. Nämnden bör ge bistånd till skulder efter en individuell prövning och när det enligt nämndens bedömning skulle få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde om skulden inte betalas.

Om en skuld har uppstått under sådan tid då hen inte haft bistånd till kostnaden, men hade beviljats bistånd om ansökan hade skett i tid. Det kan till exempel vara situationer när den biståndssökande väntat in i det längsta innan kontakt tas med Medborgarförvaltningen. Då kan beräkningar ske bakåt för att se om den biståndssökande faktiskt inte har haft möjlighet att betala, främst gäller det hyra och el.

Spädbarnsutrustning

När Medborgarnämnden utreder vilket bistånd som kan beviljas i det enskilda fallet kan omständigheter att låna eller återanvända nödvändig utrustning från nätverket utredas. Även bör betydelse för bedömningen vara vilka möjligheter föräldern/föräldrarna har haft att planera ekonomiskt för barnet.

I nödvändig spädbarnsutrustning kan det bland annat ingå följande:

- Säng med sängkläder och andra tillbehör
- Skötbädd med tillbehör
- Utrustning för bad
- Barnvagn med tillbehör
- Bilbarnstol
- Bärsele

I samband med barnets födelse kan bistånd beviljas med högst 10 % av prisbasbeloppet. Avseende klädustrustning se avsnitt, *Särskilda skäl att beräkna kostnader enligt riksnormen till en högre nivå.*

Vid efterkommande födslar är det faktiska behovet som avgör vad som ska beviljas, dock bör det beaktas att en del i utrustning redan kan finnas.

Studentfirande

Ekonomiskt bistånd kan beviljas efter individuell prövning till kostnader i samband med studentfirande, till de familjer som har varit långvarigt beroende av försörjningsstöd (minst 10 månader av 12). I första hand bör extra tillägg från CSN användas. Bistånd kan beviljas med maximalt 4,5 procent av basbeloppet. I det beviljade beloppet ingår alla kostnader i samband med studenten.

Tandvård

Den som är försäkrad i Sverige har kostnadsfri tandvård till och med det året de fyller 23 år.

Medborgarnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för nödvändig och akut tandvård. Hit räknas också förebyggande åtgärder mot karies och tandlossning. Nämnden bör i regel grunda sin bedömning på behandlande tandläkares val av åtgärd och vad denne anser vara nödvändig tandvård samt utlåtande från förtroendetandläkare. Nämnden bör väga in om biståndsbehovet beräknas bli kort eller långvarigt.

Förutom rent medicinska aspekter bör nämnden beakta de sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård (Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd SOSFS 2013:1).

Vid långvarigt beroende av försörjningsstöd bör regelbunden basundersökning och eventuellt mindre åtgärder ingå i skälig levnadsnivå.

Observera att vid ej akuta ingrepp eller regelbunden basundersökning ska hen lämna kostnadsförslag som tas upp vid överläggning.

Regionens tandvårdsstöd

Den som har vissa sjukdomar, funktionsnedsättningar eller ett stort behov av vård och omsorg kan få tandvårdsstöd från regionen. Vilka underlag som krävs beror på vilken sjukdom eller funktionsnedsättning hen har. Mer om dessa regler finns på Socialstyrelsen.se

Särskilda grupper

Egna företagare

Kommuner får i princip endast vidta åtgärder som *allmänt* främjar näringslivet i kommunen, enligt Kommunallagen. Kommuner får bara ge individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare om det finns synnerliga skäl för det (2 kap. 8 § KL (1991:900)). Det betyder att det är oklart om företagare kan få ekonomiskt bistånd enligt SoL och hur nämnden kan motivera den möjligheten.

Om hen driver ett eget företag och ansöker om ekonomiskt bistånd måste hen i första hand ta ut avtalsenlig lön. Kan inte företagaren försörja sig på den egna verksamheten innebär tillämpningen av SoL att en egen företagare i de flesta fall hänvisas till att avveckla verksamheten och anmäla sig på Arbetsförmedlingen som arbetslös. Utgångspunkt är att ställa samma krav på dessa personer som på övriga biståndssökande med bristande försörjning, att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Skäligt rådrum bör tillämpas inför avveckling av olönsamt företag.

Ett företag t.ex. en enskild firma, handelsbolag eller ett aktiebolag kan vara en realiserbar tillgång. Om företaget är en tillgång får utredas i den individuella situationen.

Bistånd kan beviljas vid vissa undantag:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd.
- Under tiden hen har en arbetsmarknadsinsats för att starta företag och uppbär ersättning från Arbetsförmedlingen. Insatsen kan pågå i sex månader.

Ärendet tas upp vid överläggning.

Makar, registrerade partner och sambor

Makars inkomster bör räknas som gemensamma vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Detsamma bör gälla för registrerade partners inkomster. I regel bör detta även gälla för dem som lever i sådana samboförhållanden som avses i sambolagen (2003:376).

Socialnämnden bör endast undantagsvis ge ekonomiskt bistånd enbart till den ena parten, om den som har inkomst inte bidrar till familjens försörjning. Det kan gälla till exempel i avvaktan på att den andra parten bidrar med sin inkomst eller uppfyller de villkor som ställs på hen. Andra situationer som bör göras undantag från principen om gemensamma tillgångar är om den ena parten är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av den andra parten.

Makar och registrerade partner har en ömsesidig underhållsskyldighet. Den legala underhållsskyldigheten mellan makar och registrerade partner kvarstår så länge äktenskapet består (6 kap. 1,5 §§ äktenskapsbalken, ÄktB).

Ungdomar som fyllt 18 år men inte 21 år, fortfarande går i skolan och gifter sig gäller i första hand maken, maken eller partnerns underhållsskyldighet, och i andra hand föräldrarnas. Det innebär att om maken/makan eller den registrerade partnern inte kan uppfylla sin underhållsskyldighet ska föräldrarna försörja den gymnasiestuderande ungdomen.

Gifta, men inte sammanboende

Gifta personer som inte lever tillsammans, oavsett om en part bor eller befinner sig utomlands, har ömsesidig underhållsskyldighet (6 kap. 1,5 §§ äktenskapsbalken, ÄktB). Prövningen av rätten till bistånd ska utgå från denna princip. I de fall där den enskilde hävdar att dennes make/maka inte har försörjningsförmåga ligger det på den enskilde att påvisa detta.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

Personer med hushållsgemenskap

Syskon, vänner eller andra som delar bostad och som inte lever under äktenskapsliknande förhållanden har ingen skyldighet att försörja varandra. Däremot kan en hushållsgemenskap med en eller flera personer påverka försörjningsstödet nivå. En person som ingår i en hushållsgemenskap med en eller flera personer har lägre kostnader än någon som är ensam i hushållet. Därför blir summan på försörjningsstödet i dessa fall lägre per individ för de hushållsgemensamma kostnaderna.

Personer som sagt upp sig/arbetslösa som blir avstängda och förlorar ersättning

Om den sökande blivit arbetslös på grund av att denne sagt upp sig på egen begäran är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som uppsägningen medför. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl att säga upp sig ska sökande uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För personer som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till ekonomiskt bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

Rätt till bistånd är inte ovillkorlig utan förutsätter att den sökandes behov inte kan tillgodoses på annat sätt. I detta ligger ett krav på den enskilde efter förmåga försöka bidra till sin försörjning. Arbetslösa som avstängs från ersättning är huvudprincipen samma som ovanstående.

Studierande

Barn/Ungdom

I de fall som föräldrarna är försörjningsskyldiga och uppbär ekonomiskt bistånd räknas barnen in i familjens hushåll. Föräldrarnas underhållsskyldighet gäller oavsett om den unge bor hemma eller i eget boende och den unge kan betraktas som en del av föräldrarnas hushåll. Från och med andra kalenderåret då den studerande fyller 20 år se avsnitt, *Genom studiestödsformer fr.o.m. andra kalenderhalvåret då den studerande fyller 20 år*

Genom studiestödsformer fr.o.m. andra kalenderhalvåret studerande fyller 20 år

” Av föräldrabalkens bestämmelser följer visserligen att föräldrar är underhållsskyldiga för ett barn som går i gymnasiet till dess barnet fyller 21 år”. Av avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen, RÅ 1996 not.53, framgår dock att grundregeln när det gäller vuxenstuderande är att det inte är en uppgift för socialtjänsten att svara för deras kostnader i samband med studier. Rätt till bistånd kan föreligga endast om den enskildes behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Från och med det andra kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år kan hen ansöka om studiemedel, bidrag- och eventuellt lånedel, och därmed kunna försörja sig själv.

Avbruten gymnasieutbildning

En myndig elev som avbrutit sina gymnasiestudier bör kunna uppvisa en genomtänkt planering för sin försörjning för att vara berättigad till försörjningsstöd. Bör övervägas om ungdomen ska anvisas till Arbetsmarknadsenheten (AME) i samråd med Arbetsförmedlingen.

Ensamkommande med uppehållstillstånd

Alla ungdomar som fyllt 18 år och är ett eget ärende räknas som vuxen i normberäkning. Det året hen fyller 20 år och ska fortsätta studierna andra kalenderhalvåret ska i god tid ansöka om studiemedel, bidrag- och eventuellt lånedel, och därmed kunna försörja sig själv.

Förlängt uppehållstillstånd för att slutföra studier

Juli 2021 upphörde den ”nya gymnasielagen” att gälla och reglerna om uppehållstillstånd för studier på gymnasienivå flyttades till en ny lag, gymnasielagen. Enligt gymnasielagen kan den ungdom som har ett uppehållstillstånd för gymnasiala studier ansöka om förlängt uppehållstillstånd om ungdomen behöver mer tid för att slutföra studier. Bestämmelsen om förlängt uppehållstillstånd kommer att gradvis upphöra att gälla mellan åren 2024 och 2025.

Ungdomar med uppehållstillstånd för studier och som fyllt 18 år är ett eget ärende och räknas som vuxen i normberäkning. All eventuell inkomst ska tas med i normberäkning. Ärendet hanteras som ett vanligt försörjningsstödsärende. Medborgarnämnden har ingen skyldighet att ordna bostad. Det året hen fyller 20 år och ska fortsätta studera andra kalenderhalvåret ska en ansökan ske i god tid för studiemedel, bidrag- och eventuellt lånedel, och därmed kunna försörja sig själv.

Vuxenstuderande

Studerande vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet. Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till bistånd.

Vuxen studerande bör dock kunna ges ekonomiskt bistånd till exempel

- om hen aktivt har sökt feriearbete men inte fått något,
- om hen har fått ett feriearbete men får vänta på första löneutbetalningen,
- i akuta nödsituationer även under pågående termin eller
- om hen deltar i grundläggande svenskundervisning för invandrare (SFI) och behovet inte kan tillgodoses genom deltidsarbete. I regel bör krav inte ställas på heltidsarbete samtidigt med studierna.

Försörjningsstöd kan även beviljas som komplement till studiestöd för vuxenstuderande på grundskolenivå. För att försörjningsstöd ska beviljas måste följande grundvillkor vara uppfyllda:

Den sökande är arbetslös vid studiernas påbörjande och bedöms i samråd med arbetsförmedlingen ha mycket begränsade möjligheter att erhålla ett arbete utan den aktuella utbildningen. Annan arbetsmarknadsåtgärd är ej aktuell. Den sökande uppbär högsta möjliga studiestöd, men behöver inte ansöka om lånedelen. Kostnad för litteratur räknas som godtagbar kostnad för sökande som uppfyller grundvillkoret.

Handlar det om parallella studier, dvs. att studierna omfattar både grundskole- och gymnasienivå, ska fullt studiemedel (både bidrag och lån) vara sökt för den del som avser gymnasiestudierna. För den del som avser grundskolestudier ska studiebidrag vara sökt.

Medborgarnämnden bör inte ställa krav på att studiestödet ska räcka under en längre tidsperiod än den som angivits av den utbetalande myndigheten. Är kraven uppfyllda för rätt till bistånd inträder rätten tidigast fr.o.m. dagen efter att terminen är slut. Vårterminens studielån ska täcka juni månads hyra om terminen sträcker sig in i juni månad. Försörjningsstöd beräknas enligt gällande norm.

Barn som fyllt 18 år

Personer över 18 år som bor i föräldrahemmet och där föräldrarnas försörjningsansvar upphört, räknas som ensamstående. Försörjningsstöd utgår med norm för ensamstående och del av gemensam kostnad.

Bistånd till bostadskostnaden beviljas efter särskild prövning. I normalfallet utgår inte bistånd till boendekostnad om den unge tidigare ej betalt hyresdel (se RÅ 1994 ref 61). Föräldrarna har i de flesta fall inte fördyrat sina boendekostnader för att barnet fyller 18 år. Undantag kan

vara om föräldrarna till följd av att det vuxna barnet bor kvar hemma, tvingats behålla en större bostad än vad de annars skulle ha haft, eller om de skulle haft rätt till ett högre bostadstillägg eller får sänkt bostadsbidrag. I sådana fall kan föräldrarnas merkostnad beviljas som en godtagbar boendekostnad.

Har den unge tidigare varit självförsörjande, dvs. tidigare betalat hyresdel till föräldrarna och kan styrka detta med underlag, eller haft egen lägenhet men flyttat tillbaka till föräldrarna, kan den unge beviljas bistånd till boendekostnad utifrån enheter (se bilaga 2 avsnitt, *hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren*).

Boende – Ungdomar

Ungdomar under 20 år som uttrycker att de är bostadslösa eller önskar bostad ombeds kontakta mottaget för unga.

Ungdomar från 20 år där föräldrarna ej längre är försörjningsskyldiga och som vill flytta hemifrån har bara ansetts ha rätt till bistånd till boendekostnad i undantagsfall, om det finns starka sociala skäl till flytt. Regeringsrätten har under 1990-talet i ett flertal domar (exempel RÅ 1997 ref 79 I–III) bedömt att unga vuxna är tillförsäkrade en skälig levnadsnivå genom att bo kvar i sina föräldrahem. Det är endast i de fall ett fortsatt kvarboende i föräldrahemmet medför oskäliga sociala konsekvenser som Högsta förvaltningsdomstolen har ansett att hen ska få bistånd för eget boende. Regeringsrättens utslag anger ingen övre gräns för hur länge man kan anse vara ungdom. Medborgarnämnden har som riktmärke att en person under 25 år anses vara ungdom men det ska alltid ske en individuell bedömning.

Bistånd till barn och skolungdomar

Ungdomar under 20 år som har behov av bostad eller har annan problematik hänvisas till Ungdomssektionen.

Om föräldrarna till ett barn eller till en skolungdom, som har fyllt 18 men inte 21 år, inte fullgör sin underhållsskyldighet och om socialnämnden inte kan förmå dem till det, bör nämnden överväga att ge ekonomiskt bistånd direkt till barnet eller skolungdomen utifrån ålder och mognad.

Om ett barn eller en skolungdom, som har fyllt 18 men inte 21 år, på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör nämnden vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fallen

- barnet eller skolungdomen är utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller
- barnet eller skolungdomen har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna.

Att utan medgivande från vårdnadshavaren bistå barnet ekonomiskt bör dock vara en åtgärd som endast bör användas i undantagsfall.

EU/EES-medborgare

För EU-medborgare gäller det s.k. rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein och Norge. Medborgare från Schweiz som stannar längre än tre månader behöver uppehållstillstånd.

EU/EES-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan uppehållstillstånd. Kommunen har det yttersta ansvaret vilket innebär att bistånd för att undanröja akut nöd kan beviljas, utifrån en individuell bedömning. Akut bistånd kan till exempel omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi i väntan på resa se avsnitt, *Tillfälligt nödläge/akut nödsituation*.

Uppehållsrätt

EU/EES-medborgare har uppehållsrätt efter tre månader om de uppfyller något av villkoren för uppehållsrätt. Till skillnad från uppehållstillstånd prövas inte uppehållsrätt, utan gäller så länge ett villkor är uppfyllt. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EES-medborgare.

Ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare med uppehållsrätt

Som ekonomiskt aktiva räknas arbetstagare och egen företagare och deras familjemedlemmar. Arbetssökande från andra medlemsstater får lagligen uppehålla sig i Sverige under åtminstone sex månader, och under vissa omständigheter under en längre period. Det finns alltså ingen absolut tidsgräns för hur länge en EU/EES-medborgare kan betraktas som arbetssökande och därmed ha uppehållsrätt. Avgörande är om den arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande, söker arbete i tillräcklig stor utsträckning och om det finns en verklig möjlighet att få anställning. Viktigt att samverka med Arbetsförmedlingen och varje ärende måste avgöras från fall till fall.

Ekonomiskt icke-aktiva EU/EES-medborgare som saknar uppehållsrätt

Personer utan verklig möjlighet att få arbete i Sverige och som inte är självförsörjande. Studerande som inte är självförsörjande och deras familjemedlemmar. Pensionärer som inte är självförsörjande och deras familjemedlemmar.

Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare

Om en EU/EES-medborgare har uppehållsrätt har även make eller sambo uppehållsrätt. För ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare gäller uppehållsrätten även för vissa andra familjemedlemmar och släktingar, som är beroende av EU/EES-medborgaren för sin försörjning eller för annan hjälp.

Bedöma uppehållsrätt

Det är socialsekreteraren som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige och därmed rätt till likabehandling när det gäller ekonomiskt bistånd. Det finns inget formellt bevis på uppehållsrätt därför behöver personen styrka sin uppehållsrätt på annat sätt. Utifrån vad hen kan redovisa om sin situation får socialsekreteraren ta ställning till om kriterierna uppfylls. Att en person tidigare har haft uppehållsrätt eller är folkbokförd i Sverige eller har svenskt personnummer styrker inte att

personen har uppehållsrätt vid tidpunkten för aktuell ansökan om bistånd.

Arbetstagare kan styrka sin ställning genom att visa upp anställningsbevis, lönebesked etc. och egna företagare kan styrka sin ställning genom att visa upp Skatteverkets godkännande för F-skatt. För att bedöma en persons ställning som arbetssökande kan kontakt tas med Arbetsförmedlingen efter samtycke av sökande.

Observera att bedömning om uppehållsrätt görs vid varje ansökan om ekonomiskt bistånd.

Läs mer i Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES-medborgare (2020), del 1.

Kriterierna för uppehållsrätt bedöms vara uppfyllda

För den som bedöms ha uppehållsrätt gäller principen om likabehandling. Rätten till socialt bistånd ska utredas i vanlig ordning gällande den sökande, och när det är relevant, övriga familjemedlemmar i hushållet. Likabehandling gäller både rätten till insatser och de krav som kan ställas på den som söker bistånd. Observera att bedömning om uppehållsrätt görs vid varje ansökan om ekonomiskt bistånd

EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt:

EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. Liksom för tillfälliga besökare från andra kommuner i Sverige, kan dock biståndet bli begränsat till exempelvis hjälp till hemresa.

En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslut på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan tillstånd.

Permanent uppehållsrätt

En EU/ EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

Brittiska medborgare

EU:s regelverk är inte tillämpligt på brittiska medborgare efter den 31 december 2020. De brittiska medborgare som beviljats uppehållsstatus enligt utträdesavtalet får ett kort som bevis på uppehållsstatus från Migrationsverket.

Upphållsstatus enligt utträdesavtalet innebär inte i sig en ovillkorlig rätt att vistas i Sverige, utan en brittisk medborgare med ett bevis på uppehållsstatus måste fortfarande visa att personen uppfyller de villkor som gäller för uppehållsrätt. Det innebär att socialtjänsten vid handläggning av ärenden rörande brittiska medborgare måste göra en egen bedömning av uppehållsrätten, på samma sätt som för EU/EES-medborgare.

För de brittiska medborgare som inte har uppehållsrätt enligt utträdesavtalet gäller samma regler som för andra tredjelandsmedborgare.

Utländska medborgare

En utländsk medborgare får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd.

Utländska medborgare utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation, och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt se avsnitt, *Tillfälligt nödläge/akut nödsituation*

Utländska medborgare med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska kunna uppvisa följande:

- Beslut om uppehålls- och arbetstillstånd
- Om tidigare tillstånd har gått ut, bevis på inlämnad ansökan om förnyat uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök, ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige.

Utländska medborgare som studerar ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, till exempel en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättning att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Kostnader för att söka nytt eller förlänga uppehållstillstånd

Migrationsverket tar ut en avgift för vissa ansökningar, bl.a. av personer som söker nytt eller förlängt uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning. Dessa personer är inte förhindrade att vistas i sitt hemland och får normalt själva bekosta eventuella avgifter. Om vistelsen utanför Sverige innebär att barn separeras från en förälder kan det vara ett undantag.

Kostnader för svenskt medborgarskap

Ekonomiskt bistånd utgår inte till kostnad för svenskt medborgarskap.

Vilka kan omfattas enligt lagen om etableringsinsatser

Nyanlända kan delta i etableringsprogrammet om de har fyllt 20 men inte 65 år och nyligen har fått uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller anhörig.

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för nyanlända flyktingar enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. En person har rätt till en etableringsperiod på två år, som ska genomföras inom tre år från det att uppehållstillståndet beviljades. Under etableringsperioden kan individen ansöka om etableringsersättning hos Arbetsförmedlingen. Etableringsersättningen administreras av Försäkringskassan.

Omfattas enligt lagen om etableringsinsatser och ansöker om ekonomiskt bistånd

Ansökningar om bistånd hanteras enligt samma regler/rutiner som för övriga biståndssökande. Samma krav på egenansvar och egen planering gäller som för övriga grupper i fråga om rätten till bistånd.

Väntan på etableringsersättning ("glappet")

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och fullt försörjningsstöd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda.

Avbrutit etableringsprogrammet – förlorat etableringsersättning

Sökande som avbrutit sin etableringsplan har inom ett års tid (inom en treårsram) möjlighet att omfattas av etableringen igen och beviljas full etableringsersättning.

Sökande ska hänvisas till att återinskriva sig i etableringsprogrammet igen. Om sökande inte återinskriver sig bör avslag ges på ansökan om ekonomiskt bistånd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses om den sökande återupptar etableringsplanen.

Sjuk eller föräldraledig på heltid

Om en person blir sjuk på heltid i mer än en månad skrivs personen ut ur etableringsprogrammet och förlorar etableringsersättningen. Detsamma gäller personer som blir föräldralediga på heltid. Under förutsättning att det inte gått längre tid än 36 månader sedan personen fått personnummer kan nytt inträde ske i etableringsprogrammet.

Ansökan om försörjningsstöd likabehandlas som för övriga grupper.

Extra arbete

Personer med etableringsersättning kan ta extrajobb utan att den inkomsten minskar etableringsersättningen. Har sökande en heltidsplan med insatser inom etableringsprogrammet kan inte socialtjänsten kräva extra arbete utöver det. Har sökande en deltidsplan är det möjligt att ställa krav på arbete upp till heltidssysselsättning.

Bostadslöshet

Samma egenansvar och krav på egen planering som för andra sökande. Har personen tackat nej till boende via Migrationsverkets anvisning kan det vara grund för avslag. Behovet kan då tillgodoses på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd. Personen kan ha försenat sitt inträde på arbetsmarknaden och inte planerat sin flytt.

Asylsökande

Asylsökande har som regel inte rätt till ekonomiskt bistånd. Asylsökandes behov av boende och ekonomiskt stöd ska huvudsakligen tillgodoses genom reglerna i lagen om mottagande av asylsökande (LMA). Den som omfattas av LMA har inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär. Det innebär att dessa personer inte har rätt till ekonomiskt bistånd i de fall

motsvarande kostnader ersätts enligt LMA. Person som omfattas av LMA har alltså varken rätt till försörjningsstöd eller rätt till bistånd i nödsituationer. Detta gäller även när en person visserligen omfattas av LMA, men inte har någon rätt till ersättning enligt LMA. Ett exempel på en sådan situation är någon håller sig gömd i syfte att undandra sig verkställighet av ett avvisningsbeslut. Migrationsverket lämnar ersättning enligt LMA i form av logi, bostadsersättning, daggersättning (bistånd för sin dagliga livsföring) och särskilt bidrag (vid annat angeläget behov).

Asylsökande barn i vissa fall

Kommunen kan undantagsvis bli ansvarig för att utge ekonomiskt bistånd/stöd till asylsökande barn om:

Barn saknar uppehållstillstånd (till exempel asylsökande), inte vistas på Migrationsverkets anläggningsboende och bor hos en vårdnadshavare som har uppehållstillstånd, då omfattas barnet inte av LMA.

Vårdnadshavaren har försörjningsansvaret för barnet. Kan barnets behov inte tillgodoses på annat sätt kan bistånd enligt SoL bli aktuellt.

Se vidare i Socialstyrelsen 2021. Ekonomiskt bistånd-Handbok för socialtjänsten, Kapitel 6 *Kommunens ansvar*, avsnitt 6.2.2 *Asylsökande och andra som omfattas av LMA*

Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige enligt lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

Personer 65 år och äldre

Pension (allmän pension, tjänstepension och eventuell eget sparande till pension) överstiger i normalfallet normen för ekonomiskt bistånd.

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om ekonomiskt bistånd ska hänvisas till pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg. Om ekonomiskt bistånd beviljas i avvaktan på beslut om från pensionsmyndigheten kan socialtjänsten återsöka retroaktiv ersättning från Pensionsmyndigheten.

Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas bistånd efter sedvanlig prövning av egna möjligheter att betala utgiften.

Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse.

Vistelsebegreppet ska däremot inte tolkas så att den som beviljas ekonomiskt bistånd har reseförbud. En tillfällig vistelse utomlands som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige bör inte påverka alltså rätten till bistånd så länge personen uppfyller de krav som ställts för rätt till bistånd.

Bosättningskommunen är skyldig att pröva ärendet och göra en sedvanlig individuell bedömning (RÅ 1987 ref 174)

Personer inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Ett fängelsestraff ska verkställas så snart som möjligt, normalt tre månader efter att domen har vunnit laga kraft (kan ej längre överklagas).

Den som ansöker om bistånd enligt SoL har en grundläggande skyldighet att försöka tillgodose sina behov på annat sätt innan rätt till bistånd enligt SoL kan föreligga. Denna skyldighet är dock enligt rättspraxis inte så långtgående att det kan krävas av den som dömts till ett fängelsestraff att denne ska försöka tillgodose sina behov genom att försöka påbörja verkställigheten av fängelsestraffet i förtid.

När Kriminalvården utfärdat en inställelseorder har den enskilde dock inte rätt att invänta sista inställedatum och uppbära ekonomiskt bistånd i avvaktan därpå (InfoSoc 2021-11-19, *Avtjänande av fängelsestraff i förtid*)

Eventuella ersättningar från FK och pensionsmyndigheten

Den som får sjukersättning, aktivitetsersättning eller livränta från Försäkringskassan och frihetsberövas på grund av hen är häktad eller intagen på kriminalvårdsanstalt får behålla sin förmån de första 60 dagarna.

För intagna på anstalt lämnas åter förmånerna från och med den trettionde dagen före frigivning (60+30).

När det gäller häktning är det inte på förhand känt om den försäkrade kommer vara intagen i mer än 90 dagar. I en sådan situation betalas inte förmånen ut efter den sextionde dagen av frihetsberövandet. Rättelse kan ske i efterhand om det sammanlagda frihetsberövandet kom att understiga 90 dagar.

Observera att en anhörig som är beroende av den försäkrade för sin försörjning har Försäkringskassan, rätt att helt eller delvis utbetala förmånen till anhörig.

Den som är ålderspensionär får avdrag på sin ersättning, för varje dag på anstalten.

Sjukpenning, graviditetspenning, tillfällig föräldrapenning, rehabiliteringspenning, smittbärarpenning lämnas inte för tid de försäkrade är häktad eller intagen på kriminalvårdsanstalt.

Kostnader under häktningstid, kriminalvårdsanstalt eller rättspsykiatrisk undersökning

För personer under häktningstid och intagna på anstalt ska kriminalvårdsmyndigheten svara för kostnader. Den intagne kan i vissa fall få bidrag till exempelvis akut tandvård, synundersökning och glasögon, läkarvård och medicin, undantag gäller till exempel boendekostnad.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, kan få häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Alla som avtjänat straff har ett särskilt frigivningskonto som används i första hand till utgifter i samband med frigivning. Saknas pengar bidrar Kriminalvården med resa till hemort.

Den intagne kan även i samband med en särskild utslussningsåtgärd få bidrag för boende och uppehälle.

Ytterligare vägledning, *Kriminalvårdens Författningssamling KVFS 2011:1 kap.13 och 2011:2 kap.6*

Hyreskostnad och magasinering

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten. Vid faktisk strafftid på högst 6 månader kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Ekonomiskt bistånd under rättspsykiatrisk vård

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten, till exempel missbruksvård. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till vissa ersättningar från Försäkringskassan och pensionsmyndigheten.

Avslutningen av straffpåföljd inom Kriminalvården

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen (se 2 kap. 5 § SoL). Vistas personen inte i kommunen gäller ansvaret en övergångsperiod av ca 1 månad därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får behandling i stället för fängelsestraff. Kriminalvården bekostar behandlingen på behandlingshem fram till det datumet hen skulle blivit villkorligt frigiven. Kriminalvården står för alla kostnader och försörjningsstöd ska inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och de kontroller som följer av behandlingsplanen. Bistånd till klientens försörjning ska prövas av socialtjänsten.

Kontraktsvård är en straffpåföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Samhällstjänst

Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete, studera eller vara aktivt arbetssökande. Att en biståndssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och till exempel delta i praktik.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff, dels som ett led i frigivningsförberedelserna, så kallad intensiv övervakning (IÖV- utsluss). Personer som avtjänar straff med fotboja jämföras med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa.

Normalt betalar den dömda en avgift för fotboja. Saknas betalningsförmåga så kan den dömda befrias från avgiften. Försörjningsstöd beviljas inte till avgiften för fotboja.

Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd till sin försörjning under verkställigheten med fotboja.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa kostnader ska bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Personer med nedsatt arbetsförmåga av sociala skäl

Vissa livssituationer kan påverka den sociala funktionen och utgöra hinder för arbete. Det kan bland annat vara familjesituationen, psykisk ohälsa, användning av alkohol och droger, spelberoende, funktionsnedsättning eller att vara utsatt för våld. För att förbättra arbetsförmågan kan hen även behöva få stöd att komma till rätta med sina sociala problem.

Människor har i regel betydande resurser även i de fall där det kan finnas svårigheter. Personer med denna typ av problematik har oftast även behov av insatser från andra enheter inom Medborgarförvaltningen och/eller från hälso- och sjukvården, här är samverkan mycket viktig.

Utredning sociala skäl

För att underlätta en förändring i den enskildes livssituation utifrån dennes sociala problematik kan Medborgarnämnden, efter en individuell bedömning, anse att en enskild inte har möjlighet att vara aktivt arbetssökande på heltid. Vissa personer kan vara i behov av ytterligare stöd exempelvis behandlingsinsatser, utredning av arbetsförmåga eller annat socialt stöd innan ett arbete kan bli aktuellt.

För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet

Personer med missbruksproblem

De krav som kan ställas enligt socialtjänstlagen kan inte användas på samma sätt för sökanden som har allvarliga missbruksproblem. Vid missbruksproblem är det viktigt att alla verksamhetsområden där personen är aktuell samverkar och arbetar tillsammans med personen.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs på arbetssökande i övrigt. Kravet på att delta i praktik eller kompetenshöjande verksamhet kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling se kapitel, *Grundläggande krav* och avsnitt, *personer med sociala problem*.

Se vidare i Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 7 *Förebyggande arbete inom ekonomiskt bistånd*, avsnitt 7.4 – 7.4.1

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialsekreteraren först utreda de grundläggande problemens påverkan på den sökandes möjligheter att till exempel stå till arbetsmarknadens förfogande, innan ställning tas till hur Medborgarnämnden på bästa sätt kan stärka hens framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra verksamhetsområden inom Medborgarförvaltningen och med hälso- och sjukvård. En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs på arbetssökande i övrigt.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden.

Fickpengar ska beviljas vid vistelse på till exempel behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Viktigt att ta reda på vad som ingår i avtalet mellan behandlingshem och Medborgarnämnden.

För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad samt planerar att inom skäligen tid flytta hem bör även kostnader för bostaden beviljas. Vad som är skäligt bedöms individuellt. Ekonomiskt bistånd till dessa kostnader ska beviljas efter sedvanlig prövning.

Sökande med fria yrken

Sökande med fria yrken (musiker, konstnärer, frilans med mera) har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa, d v s de ska vara inskrivna på arbetsförmedlingen och söka alla tillgängliga arbeten.

Våld i nära relationer (V.I.N.R)

Våld i nära relationer inkluderar alla typer av våld mellan närstående. Det gäller både i heterosexuella och samkönade relationer samt mellan syskon och inom andra familje- och släkterelationer.

Det som kännetecknar den här formen av våld är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till förövaren. Detta försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker vanligtvis inomhus i offrets egen bostad och ökar i allvar och intensitet ju längre relationen pågår.

Våld i nära relationer kan anta många former. Våldet kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt, ekonomiskt, latent eller försummelse och blir ofta allvarligare ju längre relationen pågår. Genom ett systematiskt bruk av olika former av våld och hot försöker förövaren kontrollera och utöva makt över den som utsätts för våldet

Våld i nära relationer förekommer oavsett klass, etnicitet, kulturell eller religiös bakgrund, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning men den överväldigande majoriteten utgörs av mäns våld mot kvinnor.

Nämnden ska särskilt ta hänsyn till att den som är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Det är viktigt att hen får snabb hjälp för att avhjälpa eller förhindra fortsatt nödsituation. Hen kan behöva hjälp med att etablera kontakt med stödorganisationer. Hen kan också ha behov av ekonomiskt bistånd till uppehälle eller annat boende. Finns det barn i familjen ska särskilt barnens situation och behov bedömas (mer information, Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK).

Kontakt tas med socialsekreterare som speciellt arbetar med Våld i nära relationer och Hedersrelaterat våld (se även riktlinjer, V.I.N.R).

Gäller det en person under 20 år tas omedelbart kontakt med Mottaget för barn/unga.

Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld utmärker sig genom sitt kollektiva uttryck. Kännetecknande för våldet är att det inte utövas av en enskild man mot en enskild kvinna i en parrelation, att det grövsta våldet i regel är välplanerat och att både kvinnor och män kan utsättas.

Hedersrelaterat våld och förtryck handlar i många fall om hot som begränsar en ung persons handlingsutrymme eller rätt att själv välja partner. Den som öppet utmanar eller trotsar den rådande normen anses dra skam över hela familjen och riskerar att straffas fysiskt för att familjen eller ett utökat kollektiv ska återfå det som uppfattas som förlorad heder. Gärningspersonerna är ofta familjemedlemmar, släktingar eller andra medlemmar av gemenskapen.

Forskning visar på ett samband mellan religiositet och hedersrelaterat våld och förtryck. Dock saknas samband med någon specifik religion. Hedersförtryck förekommer inom många kulturer och religioner. Att våldet har sin grund i en patriarkal maktordning är forskningen dock i stort sett enig om.

Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär gör att gränserna mellan offer och förövare blir otydliga. De som medverkar till förtrycket kan själva vara utsatta. Det kan till exempel vara mödrar och unga män som känner sig pressade att sätta familjen före individen (mer information, Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK).

Försörjningen kan vara betydande för den våldsutsattas beslut och möjlighet att bryta upp från en våldsamt relation. Många våldsutsatta behöver därför konkret stöd av socialtjänsten både i det akuta skedet och på längre sikt.

Kontakt tas med socialsekreterare som speciellt arbetar med Våld i nära relationer och Hedersrelaterat våld (se även riktlinjer, V.I.N.R).

Gäller det en person under 20 år tas omedelbart kontakt med Mottaget för barn/unga.

Barn som bevittnar våld – skyldighet att göra orosanmälan

Socialsekreterare ska särskilt uppmärksamma och ansvara för att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp får stöd och hjälp. Vid kännedom eller misstanke att ett barn far illa har socialsekreterare skyldighet att göra orosanmälan till barn och ungas mottag. Vid akut oro kontaktas mottaget direkt eller om det gäller rådfrågning innan orosanmälan sker via e-tjänst.

Utredning om misstänkt bedrägeri

Polisanmälan enligt 6 § bidragsbrottslagen (2007:612) ska ske när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Innan en polisanmälan görs ska kommunen ta ställning till om eventuellt uppsåt eller om grov oaktsamhet föreligger. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet eller på grund av social hänsyn.

Innan beslut om polisanmälan ska utredningen av den felaktiga utbetalningen (FUT utredning) vara klar och ligga till grund för beslutet. Utredningen ska innehålla en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. Utredningen ska även besvara vilken information den sökande fått om vilka regler som gäller och om den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande. Beskrivning ska finnas om den felaktiga utbetalningens typ, summa samt tidpunkten för det inträffande. Redogörelse för tillämpliga regler för ekonomiskt bistånd bör beskrivas.

Om bedömningen görs att den enskilde genom att lämna en oriktig uppgift medvetet förorsakat en felaktig utbetalning eller en risk för felaktig utbetalning finns det anledning att anta att ett brott har begåtts. Medborgarnämnden är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts.

Beslut om polisanmälan tas av sektionschef som även förmedlar anmälan till polismyndigheten.

Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet (2008:206)

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet. Regeln i 3 § underrättelselagen är tvingande och kommunen är således skyldig att anmäla misstänkt felaktiga utbetalningar. Underrättelseskyldigheten enligt underrättelselagen innebär att det föreligger en sådan underrättelseskyldighet som avses i 10 kap. 28 § OSL.

Underrättelse ska lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet om förmånen. Detta gäller även i de fall där en myndighet eller organisation har fattat beslutet om förmånen men en annan har betalat ut förmånen. Exempel på detta är aktivitetsstöd och etableringsersättning som beslutas av Arbetsförmedlingen men utbetalas av Försäkringskassan.

Se vidare i Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 13 *Återbetalning och felaktiga utbetalning*, avsnitt 13.4.4 *Underrättelse om misstänkt felaktig utbetalning*

Återkrav och återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § Socialförsäkringsbalken, SSFB (återsökning) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL (återkrav).

Återsökning

Medborgarnämnden kan återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tiden Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt.

Återsökning sker genom begäran om utbetalning för retroaktiv tid hos till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten.

Se vidare i Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 13 *Återbetalning och felaktiga utbetalning*, avsnitt 13.3 *Retroaktiva förmåner enligt social försäkringsbalken – s.k. återsökning*

Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna om återkrav finns i 9 kap. SoL och delas upp i

- återbetalningsskyldighet av felaktigt eller för högt ekonomiskt bistånd (1 §)
- andra fall när socialnämnden kan återkräva ekonomiskt bistånd (2 §).

Akut utbetalning av matpengar ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan det dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över norm. Återkrav får inte göras mot framtida bistånd. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas.

Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning (9 kap. 2 § st. 1 SoL) som förskott på förmån, ersättning etc.
2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning gäller (9 kap. 2 § st. 2 SoL)

Återkrav enligt punkt 1-2 beskrivs under respektive rubrik nedan.

3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL görs vanligtvis inom ramen för FUT-utredning om en person beviljats bistånd på felaktiga grunder. För ytterligare vägledning, se *"Att utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott"* Stockholms stad 2016.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1. SoL:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över ändrats från att föfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav. Möjligheten att återkräva måste undersökas och bedömas från fall till fall. Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan Medborgarnämnden och den enskilde. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav gäller.

Se vidare i Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 13 *Återbetalning och felaktiga utbetalning*, avsnitt 13.1.2 *Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning m.m.*

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå.

När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste det först skett en prövning och tagits ett avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap 2 § st. 2 SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Ett beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd ska vara skriftligt, innehålla uppgifter om den eller de omständigheter som ligger till grund för återbetalningsplikten och delges den enskilde

Återbetalning av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § och 4 kap. 2 § SoL

Beslut om ekonomiskt bistånd fattat enligt 4 kap 1 eller 2 §§ och 9 kap 2 § SoL kan endast återkrävas om det redan av ursprungsbeslutet framgår att beslutet fattats mot återbetalning. Beslutet ska innehålla uppgifter om de omständigheter som utgör grunden för återbetalningsskyldigheten. Vidare ska den sökande delges beslutet och underteckna en återbetalningsplan. Nämnden behöver också kunna styrka att den enskilde verkligen delgivits beslutet i de fall nämnden väcker talan om återbetalning hos förvaltningsrätten.

Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ SoL kan Medborgarnämnden med stöd av 9 kap 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar och senast inom tre år från det biståndet utbetalades. Om nämnden inte har väckt talan inom tre år från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för nämnden att få skulden återbetald.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänstens som utreder personens förmåga att återbetala. Vid en bedömning av återbetalningsförmåga är utgångspunkten riksnormen.

Se vidare i Socialstyrelsens 2021. Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel 13 *Återbetalning och felaktiga utbetalning*, avsnitt 13.2 *När återbetalning inte sker*

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom tre år från det biståndet utbetalades tid kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

Bilaga 1 – Lagstiftning

Lagstiftning	Svensk författningssamling
Bidragsbrottslag	SFS 2007:612
Folkbokföringslag	SFS 1991:481
Förvaltningslag (FL)	SFS 2017:900
Hälso- och sjukvårdslag (HSL)	SFS 2017:30
Kommunallag (KL)	SFS 2017:725
Lag om Ersättning pga övergrepp eller försummelser i samhällsvården av barn	SFS 2012:663
Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	SFS 2010:197
Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)	SFS 1994:137
Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster	SFS 1995:479
Lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från färdssystemet	SFS 2008:206
Offentlighets- och sekretesslag (OSL)	SFS 2009:400
Rättshjälpslag	SFS 996:1619
Sambolag	SFS 2003:376
Socialförsäkringsbalk (SFB)	SFS 2010:110
Socialtjänstförordningen	SFS 2001:937
Socialtjänstlag (SoL)	SFS 2001:453
Utlänningslag (UtlL)	SFS 2005:716
Utsökningsbalk	SFS 1981:774
Äktenskapsbalk (ÄktB)	SFS 1987:230

Bilaga 2

Bredband

Klientens bredbandsleverantörs lägsta möjliga månadskostnad för bredband men observera att det finns en maximal gräns för godtagbar månadskostnad, 249 kronor/månad.

Boendekostnad inkl. uppvärmning

1:a 4 402 kr

2:a 6 451 kr

3:a 7 836 kr

4:a 9 162 kr

Glasögon

Barn och unga mellan 0 och 19 år som har en synnedsättning får ett bidrag på upp till 800 kronor till glasögon. För barn som är 0-8 år görs synundersökningen av ögonläkare eller ortoptist på ögonkliniken.

Synundersökningen ingår inte i bidraget utan betalas av hen själv.

En förutsättning är att synundersökning hos optiker visar att hen har en synnedsättning som kan korrigeras med glasögon eller kontaktlinser. Vända sig till valfri optiker i Jönköpings län för synundersökning eftersom bidrag endast kan beviljas i det län där hen är folkbokförd.

Även barn i familjer som söker asyl, ensamkommande flyktingbarn och barn som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd har rätt till bidrag.

Visar synundersökningen att det finns behov av glasögon eller kontaktlinser görs ett avdrag på 800 kronor direkt när hen betalar i butiken. Om glasögonen eller linserna kostar mer än 800 kronor betalar hen det överstigande belopp själv. Kostar glasögonen eller kontaktlinserna mindre än 800 kronor är bidraget lika stort som kostnaden.

Bland annat följer Specsavers de regler som regering och landsting satt upp, vilket innebär att nyttjande av det bidrag som barnet får via landstinget kan gratis glasögon till barn och ungdomar erbjudas till och med dagen innan de fyller 20 år. Bidraget kan endast användas i de fysiska butikerna.

Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Exempel:

Varje rum delas som två enheter. Köket räknas som en enhet.

Hyreskostnad och elkostnad räknas enligt nedan:

Exempel 1. Tre rum och kök är sammanlagt sju enheter. Hyres- och elkostnad delas med sju enheter. Bostadsinnehavaren disponerar två rum och beräknas då disponera köket (1) och två rum (2) = Fem enheter.

Exempel 2. Tre rum och kök är sammanlagt sju enheter. Hyres- och elkostnad delas med sju enheter. Den som disponerar ett rum och som inte är bostadsinnehavare beräknas disponera ett rum (2) = Två enheter.

Exempel 3. Tre rum och kök är sammanlagt sju enheter. Hyres- och elkostnad delas med sju enheter. Den som disponerar ett rum och delar det med en annan person och inte är bostadsinnehavare beräknas disponera ett halvt rum (1) = En enhet.

Resor/Arbetsresor

Enligt Skatteverket 2023:

Egen bil 25 kr/mil
MC/Mopedbil 12,50 kr/mil
Moped 6 kr/mil

Resor

Personer som inte bor i centralorten Värnamo ska generellt kunna ansöka om **1 zon Flexbiljett 10/30**, det är 10 stycken 24-timmarsbiljetter som hen har 30 dagar på sig att använda. Vid nästkommande ansökan ska klienten kunna visa upp kvitto eller från kontoutdrag att köp har skett. Uppvisas inte detta sker avslag på ansökan om flexbiljett 10/30. Flexbiljett ska täcka kostnader för resor till Värnamo under månaden för kontakt med vård, socialtjänst, arbetsförmedlingen, söka arbete osv.

Har hen sysselsättning eller annan planering som kräver fler resor än 1 zon flexbiljett 10/30 eller resor i flera zoner ska det framgå i bedömningen.

Bilaga 3 – Hemutrustning

Sovrum		Vardagsrum	
Säng (inkl. madrass och ben)	2 000 kr	Soffa (begagnad)	1 000 kr
Täcke (barn/vuxen)	200 kr	Soffbord	300 kr
Kudde (barn/vuxen)	100 kr	Matta	200 kr
Lakan	100 kr	Bokhylla/Tv bänk	200 kr
Påslakan (barn/vuxen)	100 kr	Golv- eller fönsterlampa	100 kr
Barnsäng med kant 70x160	900 kr		
Madrass till barnsäng 70x160	600 kr		
Lakan 70x160	100 kr		
Spjålsäng	1 000 kr	Övrigt	
Madrass till spjålsäng	700 kr	Handdukar, badlakan/pers	150 kr
Kudde till spjålsäng	60 kr	Dammsugare	500 kr
Täcke till spjålsäng	150 kr	TV	2 000 kr
Lakanset till spjålsäng 2 st	110 kr	Gardinstång 120-210 cm IKEA	110 kr
Påslakanset baby	150 kr	Städutrustning (moppset)	150 kr
Sänglampa	50 kr	Gardin (endast sovrums)	150 kr
Byrå (vid särskilda behov)	400 kr	Taklampa per rum	150 kr/st
Kök			
Köksbord	500 kr		
Köksstol (begagnad/st)	150 kr		
Servis 4 pers. 12 delar IKEA	200 kr		
Servis 6 pers, 18 delar IKEA	400 kr		
Glas 6 st IKEA	60 kr		
Bestick 4 pers. 16 delar IKEA	50 kr		
Bestick 6 pers. 24 delar IKEA	150 kr		
Gryta-/kastrullset 3 st IKEA	200 kr		
Stekpanna 24 cm IKEA	180 kr		
Husgeråd	350 kr		